

“Fordi jeg har lyst til å være flink”

En kvalitativ undersøkelse av identitetsprosesser knyttet
til unge jenters valg av karriererettete studier

Marte Lande Eide

Veileder

Turid Skarre Aasebø

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen.
Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de
metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.*

Universitetet i Agder, 2015

Fakultet for Humaniora og Pedagogikk

Institutt for Pedagogikk

Sammendrag

Stadig flere jenter søker seg til karriererettede utdanninger. Mye tyder på at kvinner har begynt å ta igjen mennene når det gjelder ambisjoner med tanke på lønn og posisjoner i arbeidslivet, som da gjør at unge jenter gjør seg mer og mer gjeldene i de høyere utdanningene (Bergersen, 2011). Hva er det som driver disse jentene inn i slike karriererettede studier, og hvorfor er høy lønn og status i arbeidslivet og livet generelt blitt så viktig? Med utgangspunkt i dette vil denne studien prøve å skape en større forståelse rundt hvilke identitetsprosesser som kan knyttes til unge jenters valg av karriererettede studier.

Studien har en kvalitativ tilnærming, der kvalitativt forskningsintervju blir brukt som metode for datainnsamling. Utvalget denne undersøkelsen er basert på består av åtte jenter i alderen 20 til 25 år som tar utdanning som i dag blir sett på som svært karriererettet. Med utgangspunkt i at jeg er opptatt av å forstå hvilke identitetsprosesser som kan knyttes til mine informanternes valg av studier, er det de historiene de forteller som blir viktig i denne undersøkelsen. Ettersom det er historiene informantene forteller som er viktig blir en narrativ tilnærming brukt som forskningsdesign. Jeg presenterte hver informant med en detaljert beskrivelse slik at leseren skal få en større forståelse av hvem jentene i denne undersøkelsen er.

Undersøkelsen springer ut i fra et hermeneutisk fenomenologisk ståsted med fokus på opplevelser, tanker og erfaringer. Undersøkelsen bygger også på et sosialkonstruktivistisk syn som har fokus på språkets viktige rolle for produksjon av kunnskap og mening (Thagaard, 2013). Teorier jeg legger til grunn for å forstå jentenes narrativer er teorier som omhandler blant annet identitet, kjønn og identitet og individualisering. Karrierebegrepet og karriere før og nå vil også være en del av denne oppgaven.

I undersøkelsens analysekapittel blir mine informanternes ulike erfaringer, tanker og opplevelser som omhandler temaer rundt den karriererettede utdanningen de tar presentert. Med utgangspunkt i det analyserte materialet har jeg skissert opp tre meningssammenhenger som jeg opplever er særlig fremtredende. Disse meningssammenhengene blir sett i lys av tre "jentetyper" som jeg har funnet grunnlag for å konstruere på basis av datamaterialet mitt.

Førord

I forbindelse med denne masteroppgaven er det en rekke personer som jeg ønsker å rette en stor takk til, og som i høyeste grad fortjener denne takken. Først og fremst ønsker jeg å takke jentene som har stilt opp som informanter i dette studiet. Uten dere hadde ikke denne studien blitt til. En stor takk rettes også til alle dere som har vært til god hjelp med å komme i kontakt med disse jentene.

Jeg ønsker også å rette en stor takk til min veileder, Turid Skarre Aasebø for all hjelp og støtte gjennom disse månedene. Tusen takk for enestående veiledning, inspirerende samtaler og en stor dose motivasjon!

Jeg vil også takke mine foreldre og min kjære Hallstein. Tusen takk for god støtte, og ikke minst for at dere har holdt ut med meg i denne tiden. Det har nok ikke vært enkelt.

Sist men ikke minst vil jeg takke mine fantastiske medstudenter og bestevenner Sara og Linn. Uten dere hadde jeg ikke vært der jeg er i dag. Tusen takk for all støtte og motivasjon gjennom hele dette studiet og spesielt dette siste halvåret. Dere er helt unike!

Kristiansand 15. Mai 2015

Marte Lande Eide

Innholdsfortegnelsen

Forside

Sammendrag

Forord

1. Innledning	1
1.1 Aktualisering og valg av tema	1
1.2 Oppgavens struktur	3
2. Teori og forskning	4
2.1 Innledning	4
2.2 Identitet	5
2.2.1 Identitetsbegrepets gjennomslag	6
2.2.2 Narrativ identitet og selvrefleksjon	6
2.2.3 Kulturell frisetelse	9
2.3 Kjønn og identitet	10
2.4 Institusjonell individualisering – et felles vilkår	12
2.4.1 Selvorientering og søkeprosesser	13
2.5 Karrierebegrepet	14
2.5.1 Fra husmor til karrierекvinne	15
2.5.2 Familiebakgrunn og valg av studieretning	17
2.5.3 Frank Parsons karriereteori	17
2.5.4 Jenter og karriere	18
2.6 Oppsummering	18
3. Metodebeskrivelse	20
3.1 Vitenskapelig ståsted	20
3.1.1 Hermeneutisk fenomenologi	20
3.1.2 Sosialkonstruktivisme	21
3.2 Valg av metode for undersøkelsen	21
3.2.1 Kvalitativ metode	22
3.2.2 Det kvalitative forskningsintervju	22
3.2.3 Semistrukturert intervju	23
3.2.4 Intervju som samtale	24
3.2.5 Narrativ metode	24
3.2.6 Forutsetninger for narrativ forskning	25
3.2.6.1 Stemme og dialog	26
3.3 Gjennomføring av undersøkelsen	27
3.3.1 Rekruttering og utvalg	27
3.3.2 Intervjuguide	27
3.3.3 Gjennomføring av intervju	28
3.3.4 Bruk av lydopptaker	29
3.3.5 Transkribering	29
3.3.6 Etske overveielser	29

3.3.7 Informert samtykke	30
3.3.8 Konfidensialitet	30
3.3.9 Relasjon forsker / informant	31
3.4 Kvalitet i forskningsarbeidet	31
3.5 Analyse av datamaterialet	33
3.5.1 Narrativ analyse	33
3.5.2 Identitet og forskningens forutsetninger	34
3.5.3 Fra rådata til kategorier	35
4. Presentasjon og analyse av datamaterialet	37
4.1 Hvem er jentene i denne undersøkelsen?	37
4.1.1 <i>Trude 24 år</i>	37
4.1.2 <i>Line 20 år</i>	38
4.1.3 <i>Torbjørn 25 år</i>	38
4.1.4 <i>Astrid 23 år</i>	39
4.1.5 <i>Anne – Lise 23 år</i>	39
4.1.6 <i>Wenche 22 år</i>	40
4.1.7 <i>Pia 21 år</i>	40
4.1.8 <i>Mari 20 år</i>	40
4.2 Analyse av datamaterialet	41
4.2.1 Reflektert / ureflektert utdanningsvalg	42
4.2.2 Rollemodellens betydning for utdanningsvalg	47
4.2.3 Ytre og indre press i studietiden	50
4.2.4 Forventninger og ambisjoner for det fremtidige yrket	56
4.2.5 Motivasjon / drivkraft for studiet	58
4.2.6 Yrkeskarrierens betydning	60
4.3 Hvordan forstå jentenes identitet i lys av det transkriberte materialet	64
4.3.1 <i>Karrierejentene</i>	64
4.3.2 <i>De spontane jentene</i>	66
4.3.3 <i>De selvstendige jentene</i>	67
5. Sammenfattende drøfting og konklusjon	67
5.1 Avsluttende bemerkninger	69
5.2 Et bidrag til nyansering	70

Referanser

Vedleggsliste

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Vedlegg 2 – Kontaktskjema

Vedlegg 3 – Samtykke for deltakelse

Vedlegg 4 – Kvittering fra Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD)

1. Innledning

1.1 Aktualisering og valg av tema

”I dag hevder enkelte at arbeid for stadig flere ikke er noe man gjør av plikt mellom ni og fire, for så å gå hjem og realisere seg selv som menneske. Arbeid er snarere noe vi gjør fordi vi ønsker å realisere oss selv” (Solbrække, 2006, s.177).

Kvinneres utdanningsnivå og generell deltagelse i arbeidslivet har de siste tiårene vært svært ekspansiv (Solbrække, 2006). Ekspansjonen i de høyere utdanningene og de profesjonelle yrkene har bidratt til å forandre strukturen i arbeidsstyrken i Norge. I 1976 var arbeidsstyrken på drøye 1,8 millioner personer, der 232 000 hadde høyere utdanning. I 2005 hadde denne arbeidsstyrken økt til 2.4 millioner, hvorav 776 000 personer hadde høyere utdanning. andelen personer som hadde høyere utdanning hadde økt fra 13 til hele 32 prosent. Kvinneres innslag i arbeidsstyrken har også økt i denne perioden, og dette gjelder særlig kvinner med høyere utdanning. På slutten av 1990-tallet passerte de mennene (Dæhlen & Svensson, 2008).

Tall fra Statistisk sentralbyrå (2014) viser at det ble fullført 1600 flere utdanninger på universitets- og høyskolenivå i 2012/2013 sammenlignet med året før. På høyere nivå var det kun en knapp økning, som skyldes at det var færre menn som fullførte på dette nivået, men samtidig var det flere kvinner. Kvinner fullførte 25700 utdanninger, som utgjør hele 61 prosent av disse utdanningene. Av 28700 fullførte utdanninger på lavere nivå stod kvinnene bak 63 prosent, og på høyere nivå ble 58 prosent av utdanningene fullført av kvinner. På doktorgradsnivå ble 48 prosent av forskerutdanningene fullført av kvinner (Statistisk sentralbyrå, 2014). Kvinner har den senere tid inntatt de fleste fagområdene i utdanningssystemet vårt, likevel viser det seg at de fortsatt velger svært tradisjonelt (Steinkellner, 2010).

I Norge i dag er arbeidslivet fortsatt relativt segregert, og det kan på mange måter virke som om det er langt igjen før begrepet ”typisk kvinne- og mannsdominerte yrker” forsvinner helt fra samfunnet. Likevel kan tallene fra SSB tyde på at kvinnene har begynt å ta igjen mennene når det er snakk om ambisjoner med tanke på lønn og posisjoner i arbeidslivet, som da igjen vil vise at kvinner gjør seg mer og mer gjeldene i de høyere utdanningene på universiteter og høyskoler rundt om i Norge (Bergersen, 2011).

Forsker Mira Aaboen Sletten ved Høgskolen i Oslo og Akershus viser med sine undersøkelser at Norsk ungdom er ”skikkeligere” enn noen gang. Norsk ungdom drikker mindre, ruser seg mindre og deltar mindre i kriminelle handlinger. I dag trener ungdom mer, tar mer og lengre utdanninger og har et bedre forhold til sine foreldre sammenlignet med tidligere generasjoner. Men når dette er sagt er det en dramatisk økning av depressive plager hos jenter. Aaboen Sletten peker i denne forbindelse på at dagens ungdom har flere muligheter enn tidligere. Alle disse valgmulighetene kan selvfølgelig på mange måter være bra, men valgmulighetene bringer også med seg et økt ansvar for egen vellykkethet. Dagens ungdom føler ofte på en rekke av forventninger om det å være vellykket på alle områder. Tradisjonelt sett preger dette forventningsjaget jentene mest, fordi de er mest opptatt av å innfri på alle områder (Egge, 2014). Den raske utviklingen i dagens arbeidsliv, kan på mange måter forstås som en konsekvens av overgangen til det sen-moderne samfunn. På grunn av denne overgangen blir det vanskeligere enn noen gang for de unge å få en oversikt over alle de mulighetene som finnes omkring et fremtidig arbeid, og hvilke formelle og uformelle krav som stilles til hver enkelt. Det er ikke lenger slik at det forventes at de unge skal gå i sine foreldres fotspor, men det forventes at de skal realisere seg selv (Andreassen, Hovdenak & Swahn, 2008).

En viktig faktor innenfor kampen om likestilling har vært det å få jenter til å ta utdanning. Jenter fra ulike steder i hele vårt langstrakte land har i senere tid beveget seg i større grad enn tidligere inn i skole og utdanning, og scorer i dag bedre enn guttene i de aller fleste fag, med unntak av matematikk og kroppsøving (Aasebø, 2013).

Med utgangspunkt i det som er presentert ovenfor vil denne undersøkelsen bli besvart ut fra følgende problemstilling:

Hvilke identitetsprosesser kan knyttes til jenters valg av karriererettede studier?

For å undersøke dette temaet nærmere har jeg intervjuet åtte unge jenter som har valgt studier som i dag blir sett på som svært karriererettede. Jentene som har deltatt i intervjuene kommer fra økonomistudiet og ingeniørstudier og er mellom 20 – 25 år. De befinner seg også på ulike stadier i utdanningsforløpet.

1.2 Oppgavens struktur

Kapittel to presenterer oppgavens teoretiske og forskningsbaserte fundament. Dette kapittelet er del i fire deler. I den første delen av kapittelet vil teorier som belyser min problemstilling bli presentert. Dette er teori som omhandler identitet. I den andre delen av dette kapittelet vil kjønn og identitet presentert, før jeg videre i del tre vil ta for meg individualisering. I siste del av dette kapittelet vil karrierebegrepet bli presentert.

Kapittel tre i denne oppgaven presenterer metodetilnærmingen som er brukt i denne oppgaven. Her presenteres kvalitativ metode, samt undersøkelsens vitenskapelige ståsted som er hermeneutisk fenomenologi og sosialkonstruktivisme. Videre i dette kapittelet vil det komme en redegjørelse av selve gjennomførelsen av undersøkelsen. Her vil jeg blant annet beskrive utvalget for undersøkelsen, intervju, transkribering av intervjuene, min rolle om forsker, etiske overveielser, relasjon forsker/informant og til slutt undersøkelsens kvalitet.

I oppgavens fjerde kapittel blir undersøkelsens datamaterialet presentert og analysert. I starten på dette kapittelet vil jentene som har deltatt i denne studien bli presentert. Videre har jeg utarbeidet en tabell med kategorier som presenterer de områdene som særlig har vært fremtredende i samtalene jeg har hatt med jentene. Disse kategoriene har hver noen karakteristikk som blir analysert hver for seg. Mot slutten av dette kapittelet har jeg skissert opp tre meningssammenhenger som blir drøftet opp mot teori og forskning som ligger til grunn for min forståelse i denne undersøkelsen.

I oppgavens femte og siste kapittel viser jeg til oppgavens problemstilling og gir en avsluttende drøfting. Jeg vil her også vise til de svar jeg har kommet frem til. Jeg ønsker i tillegg til det å si noe om begrensingene undersøkelsen har, hva kunne jeg som forsker ha gjort annerledes? Hva ser jeg nå at kunne vært gjort bedre i denne undersøkelsen? Til slutt prøve jeg å si noe om betydningen denne oppgaven kan ha alene, og for videre forskning.

2. Teori og forskning

2.1 Innledning

Samfunnet har de siste 40 årene endret seg drastisk. Den mest drastiske endringen er knyttet til økningen i kvinners yrkesaktivitet. De aller fleste barn i dag vokser opp med to utearbeidende foreldre, og vi tar det nærmest som en selvfølge at kvinner i likhet med menn skal ta en utdanning (Nilsen & Wærdahl, 2013). Vi bruker betegnelsen ”kunnskapssamfunnet” på dagens samfunn, det er fordi kunnskap og kreativitet er blitt noen av de viktigste drivkreftene for verdiskaping i samfunnet, og som stadig er mer avgjørende for hvert enkelt menneske sine muligheter til å realisere seg selv. De viktigste innsatsfaktorene i arbeidslivet og samfunnet generelt består ikke lenger av kapital, bygninger eller utsyr, men menneskene selv. Statistisk sentralbyrå (SSB) anslår at 80 prosent av den norske nasjonalformuen består nettopp av menneskelige ressurser (St.meld. nr. 030 (2003-2004). Med et slikt perspektiv på samfunnet får menneskenes kunnskap, kompetanse og holdninger en helt avgjørende betydning for samfunnet og menneskene selv. Kunnskapsutviklingen og den jevne økningen i tilgangen til kunnskap innebærer også at hver enkelt menneske får et kontinuerlig behov for å stadig oppdatere seg, og å tilegne seg ny kunnskap. Ferdig utlært er det ingen som lenger blir, selv ikke etter en utdanning. Evne til livslang læring er og vil være svært viktig for hvert enkelte menneske sin livskvalitet og muligheter til å delta i kunnskapssamfunnet (St.meld. nr. 030 (2003-2004).

I læreplanverket for kunnskapsløftet pekes det på at opplæringen skal fremme elevenes allsidige utvikling og deres kunnskaper og ferdigheter. Skolen skal ha ambisjoner på elevenes vegne, gi dem utfordringer og mål som de kan strekke seg etter (Utdanningsdirektoratet, 2012). Det er grunn til å tro at yrkesambisjoner og identitet på mange måter er sterkt knyttet til hverandre. En kan på den måten si at yrkesambisjoner sier noe om hvem en person er, eller ønsker å være, samt at en person kan gjennom sin måte å være på uttrykke sine yrkesambisjoner (Andreassen et al., 2008).

I dette kapittelet ønsker jeg å legge frem de ulike teoriene som setter rammene for denne oppgaven, og som ligger til grunn for min forståelse. Jeg har valgt å dele dette kapittelet i fire deler, der den første delen vil presentere teorier om blant annet identitet, identitetsdannelse, narrativ tilnærming til identitet, ungdom og identitet, og kulturell frisetelse. Den andre delen vil presentere kjønn og identitet, før jeg videre i del tre vil ta for meg individualisering og se på hvorfor dette er så viktig ved jenters utdanningsvalg og videre yrkesdeltakelse senere i

livet. I siste del av dette kapittelet vil karrierebegrepet bli presentert, det vil her også bli sett på hvordan betydningen av karriere har endret seg gjennom tiden, og hvilken betydning karriere har for unge jenter i dag.

2.2 Identitet

I denne delen av kapittelet vil jeg gå nærmere inn på identitetsteorien som ligger til grunn for denne oppgaven. Først vil det være hensiktsmessig å si noe om hva identitet er, samt å se på endringene som har skjedd i forhold til utviklingen av identitetsbegrepet.

Identitet kan ofte bli sett på som et svært komplisert og komplekst begrep, samtidig som det er blitt et ord som blir mer og mer brukt i det daglige. Det er et omfattende begrep, og studier av menneskers identitetsutvikling og identitetsdannelse har fått stor oppmerksomhet innenfor filosofiske, psykologiske og sosiologiske ståsteder (Andreassen et al., 2008).

Identitetsbegrepet kan på mange måter være motsetningsfylt, og det finnes en rekke ulike forståelser og synspunkter på begrepet. Identitet er ikke et nytt fenomen, og det er mange teoretikere som opp i gjennom tidene har vært opptatt av menneskets utvikling (Jørgensen, 2008). I følge Nielsen (2006) stammer identitet fra det latinske ordet *idem*, som betyr det samme. Begrepet blir ofte anvendt når vi skal fastslå hva en person er. En kan ifølge Jørgensen (2008) si at begrepet er nært beslektet med begreper som personlighet, sosial rolle, personlig karakter, jeg-ét og menneskelig karakter. Og man kan grovt si at identitet er en sentral del av hva begrepet om det menneskelige normalt henviser til. Felles for alle identitetsteorier er at de omhandler samspillet mellom det individuelle og det kollektive, eller sagt på en annen måte mellom individ og samfunn (Andreassen et al., 2008).

Tidligere var identitet noe individet utviklet og langt på vei nærmest arvet. Identitet var noe som i stor grad var fastsatt av ditt kjønn, din samfunnsklasse, din familie osv. Men den tiden vi i dag lever i kan man tilsynelatende velge det hele selv. Denne forståelsen fokuserer på livshistorien eller den individuelle biografien til individet. Også denne oppfattelsen finnes i forskjellige varianter og som i forskjellig grad legger vekt på subjektive, utdannelsesmessige og samfunnsmessige forhold (Illeris, 2002). Det sentrale i en slik forståelse av identitet er at det sen-moderne menneskets selvforståelse holdes sammen av den oppfattelsen eller den fortellingen de har om sin egen livshistorie. Denne fortellingen er ikke en nøyaktig gjengivelse av det faktiske livsløpet, men en historie om livsforløpet som den enkelte har utviklet. Det er i denne sammenheng snakk om hvilke tolkninger og betydninger den enkelte

illegger situasjoner i sitt livsforløp. Peter Alheit bruker begrepet biografisitet om den evnen et individ har til å hele tiden reflektere, fortolke og gjenetablere sin egen livshistorie (Illeris, 2002).

2.2.1 Identitetsbegrepets gjennomslag

Jeg velger å kort presentere Erik Erikssons identitetsteori, dette fordi jeg ser det som en fin start for å forstå fenomenet identitet på, og fordi nyere identitetsteorier er en videreutvikling av nettopp denne teorien. Det var først på 1950 tallet at identitetsbegrepet virkelig fikk sitt gjennomslag. Jørgensen (2008) hevder at Erikson har æren for dette, på grunn av sitt arbeid med teori om menneskelig utvikling som er presentert i åtte utviklingsstadier. Erikson er en av dem som har hatt stor innflytelse på forskning som angår ungdom og identitet. Hans teori er blitt en klassiker innenfor forskningsfeltet (Andreassen et al., 2008). I følge Jørgensen (2008) står Eriksson identitetsteori så sterkt fordi den er åpen for at menneskets identitet kan påvirkes av sosiale strukturer, kulturen og historiske utviklingsprosesser. Den dag i dag står Eriksons teori fortsatt sterkt, men det har i den siste tiden vokst frem et sen-moderne identitetsbegrep. Dette begrepet tar utgangspunkt i at identitet er foranderlig og betinget i kulturell påvirkning (Jørgensen,2008). Det er denne forståelsen av identitet jeg legger til grunn for denne undersøkelsen.

2.2.2 Narrativ identitet og selvrefleksjon

Den britiske sosiologen Anthony Giddens (1996) bruker betegnelsen sen-modernitet eller høy modernitet når han snakker om dagens samfunn. I det begrepet ligger det en forståelse av at samfunnet har forandret seg fra en modernitetsform til en annen. Giddens (1996) hevder at moderniseringsprosessen på mange måter fungerer som et tveegget sverd som åpner opp for muligheter men samtidig skaper risikoer. Han hevder at dagens modernisering skaper sosiale relasjoner som etablerer normstrukturer, som igjen resulterer i økte individuelle anstrengelser for hvert enkelt individ til å mestre sitt livsprosjekt (Andreassen et al., 2008). Giddens (1996) har også en oppfattelse av identitet som har fokus på livshistorien som et viktig element i individets selvforståelse. Hovedvekten legger han på det han kaller selvidentitet, som han definerer som en refleksiv organisert streben. Dette begrepet står sentralt hos Giddens. Det omfatter både opprettholdelse og revidering av en sammenhengene livshistorie og en refleksiv strukturert livsplan og livsstil. Det vesentlige hos identitetsoppfattelsen til Giddens er at identitet er et resultat av stadig refleksive prosesser hvor den enkelte konstruerer og rekonstruerer sin selvoppfattelse i lys av impulser fra de omgivelsene en lever i. Det er

refleksiviteten og foranderligheten som er typisk for den moderne selvidentiteten til forskjell fra tidligere tids forståelse om en mer fast identitet (Illeris ,2002). Det er også ifølge Giddens (1996) ikke lenger tradisjonen som bestemmer identitetsdannelsen. Individets livsforløp blir i økende grad bestemt av hver enkeltes evne til refleksjon. Det er også de fundamentale samfunnsendringene som får konsekvenser for individets identitetsdannelse. Konsekvensen av sen-moderniteten er at identitet blir et mer komplekst fenomen (Illeris, 2002; Prieur, 2002).

I likhet med Giddens identitetstenkning kan vi her trekke tråder til Paul Ricoeur narrative tilnærming til identitet. Han var den som knyttet tidsaspektet sammen med identitet i et fortellingsperspektiv. Identiteten knyttes til den sosiale sammenhengen individet opptrer i (Henriksen og Krogseth, 2001).

I følge Ricoeur (1991) kan individet kun få kjennskap til sin identitet igjennom de språklige og sosiale sammenhengene de står i. Ricoeur´s identitetsdefinisjon betoner to begreper, ipse og idem, som betyr selvhet og sammehet. Selvidentitet er det som er spesifikt ved en person og sier noe om hvem personen er. Sammeidentitet er det ved identiteten som er fast over tid, altså hva personen er. For Ricoeur handler det om å forbinde disse to begrepene ipse og idem med hverandre, dette skjer i en narrativ sammenheng. Tidsaspektet er sentralt i det narrative. I en narrativ identitetsforståelse blir momenter som koherens og kontinuitet ivaretatt. Det er gjennom fortellingene at individet organiserer sin identitet. Fortellerperspektivet gir individet mulighet for å oppnå sammenheng gjennom syntesearbeid samtidig som det er rom for forandring og fleksibilitet (Henriksen og Krogseth, 2001; Ricoeur, 1991).

Identitet er en narrativ konstruksjon, en fortelling. Det er en fortelling om hvem man er i forhold til det livet man har levd, og i forhold til det livet som man gjerne ønsker å leve i tiden som kommer. Identitet handler om at man retrospektivt kan identifisere eller gjenkjenne og dermed skape sammenheng og mening i det temporært atskilte i erfaringene man gjør. På grunn av at den narrative diskurs sin funksjon er å skape mening, så blir den verdiorientert. Den er forankret i språket og i de kulturelle fortellinger om det man er felles om og med, og det man er forskjellig fra. Den individuelle fortelling om identitet er nettopp individuell i den forstand at den tilhører den personen som forteller fortellingen (Horsdal, 1999).

Hvis vi vender blikket tilbake til Giddens er det som nevnt selvidentitet som står sentralt i hans tenkning. Han knytter begrepet sammen med moderniteten (Giddens, 1996). Han bruker

ordet modernitet i en generell betydning som gir en beskrivelse av en verden i utvikling. I hans forståelse av moderniteten ligger det en sosial dimensjon. Det vil si at det også handler om organisering og regulering av sosiale relasjoner. Dette kaller Giddens for adskillelse av tid og rom. Han beskriver det på følgende måte; ” *Betingelsen for artikulering av sosiale relasjoner på tvers av store tid-rom-atstande op til og med globale system*” (Giddens, 1996:32). Dette forstås som at Giddens er opptatt av to motsetninger, nemlig selvidentitet og de globale systemene, og disse motsetningene påvirker hverandre ved at et individ hele tiden forholder seg til seg selv og til sine omgivelser. Det er i denne sammenheng Giddens bruker begrepet selvidentitet (Giddens,1996).

Giddens fremhever selvidentitetens refleksive dimensjon. Budskapet han her prøver å få frem er at de unge i dag må skape sin egen identitet. Giddens beskriver også i likhet med Ricoeur identitet som et narrativ der individets fortid, nåtid og fremtid inkluderes. Det vil si at man kan da forstå individets fremtid i lys av den nåværende situasjonen, samt individets fortid. Man kan da si at her og nå situasjonen påvirker individets orientering i fremtiden, samtidig som den kan sees i lys av fremtidsplaner. Dette kan sees på som en dialektisk prosess. I tillegg til dette bærer hvert individ på sin egen personlige historie, altså sin fortid, som legger føringer for hvordan en skal leve livet (Andreassen et al., 2008).

I moderne sosialt liv får begrepet livsstil en særlig stor betydning. Jo mer tradisjonen mister sitt tak, og jo mer dagliglivet rekonstrueres på bakgrunn av det dialektiske samspillet mellom det lokale og det globale, desto mer tvinges individene til å ta valg om sin livsstil (Giddens, 1996).

Senmoderniteten sitt viktigste krav til den enkelte er som tidligere nevnt selvrefleksjon. Med selvrefleksjon menes at individet må reflektere over hva en gjør og hvorfor en gjør som man gjør. Individet skal til en hver tid vite hvem en er, og hvem en ønsker å være, og hvordan en på best mulig måte skal representere seg selv i de ulike situasjonene i hverdagen. Denne selvsentreringen til individet er et resultat av at tradisjoner brytes opp og de sterke familiebandene som tidligere har vært, er svekket. En viktig oppgave for individer i dagens samfunn er å iscenesette seg selv (Giddens, 1996).

Det moderne samfunn blir i følge Jørgensen (2008) stadig mer komplekst, i takt med denne utviklingen er spekteret av ulike sosiale roller og sosiale identiteter blitt utvidet til det

grenseløse. På grunn av dette er det nå mulig for det enkelte individ å ha forskjellige sosiale identiteter. Dette gir utgangspunkt for neste tema i dette kapittelet, der jeg tar for meg Thomas Ziehe sitt begrep om kulturell frisettelse.

2.2.3 Kulturell frisettelse

Den sen-moderne tid preges av store kulturelle forandringer som også har innvirkning på unges identitetsutvikling. Med begrepet kulturell frisettelse mener Thomas Ziehe at det ikke lenger er støttende anvisninger fra blant annet kulturelle uttrykksformer og begrepet som sier at vi skal gjøre eller oppføre oss på en bestemt måte. Han mener og at vi ikke lenger arver verdier og holdninger fra for eksempel foreldre og andre autoritære personer (Nørgaard, 2012: Ziehe, 2004). Dette kan forstås i sammenheng med det Giddens (1996) sier om at senmoderniteten viktigste krav til hvert enkelt individ er selvrefleksjon. Dette fordi når individer ikke lenger arver verdier og holdninger, blir det nødvendig at individet til en hver tid reflekterer over hva en gjør, og hvorfor, samtidig som individet hele tiden skal vite hvem en er og hvem man ønsker å være (Giddens, 1996).

I følge Britta Nørgaard (2012) kan det være en rekke ulemper med den kulturelle frisettelsen i den forstand at kravene til den enkelte blir vanskelig å håndtere. Det er i dag opp til den enkelte å ilegge ting verdi, finne ut av hva en selv står for og hvilke verdier en vil representere. Vi mennesker i den vestlige verden står hver dag overfor utallige valgmuligheter. Dette gjeler på områder som for eksempel utdanning, venner, jobb, reise, utseende, fritidsinteresser, livsstil osv. Alle disse mulighetene innebærer samtidig en rekke valg og fravalg. Alle disse valgene blir tematisert og presentert for oss i alle mulige sammenhenger som for eksempel i reklame, på skolen, i fritidsaktiviteter, på fjernsynet, på internett og i vennegjengen. Svært ofte blir disse valgmulighetene presentert på måter som ikke alltid harmonerer med de unges erfaringer, samtidig som dagens samfunn stiller krav om at de unge er effektive, målrettet og i stadig utvikling. En kan da spørre hvilken bakgrunn de unge har til å ta alle disse valgene dersom de verken er fysisk eller psykisk parate til å ta slike avgjørende beslutninger (Nørgaard, 2012: Ziehe, 2004).

Ziehe (2004) mener at de unge i dag karakteriseres ved at de skal håndtere en for stor viten. Han mener at mange unge i dag utvikler noe han kaller en dobbeltbevissthet, et slags kikkertsyn på seg selv, der de unge hele tiden sammenligner seg selv og deres primær-erfaringer med de sansemessige og sekundære erfaringene de har fra for eksempel ulike

former for medier. De unge kan oppleve dette som et slags forventningsjag, der utviklingen av deres identitet og arbeidet med å finne ut av hvem de er og vil være hele tiden settes under press. Ziehe uttrykker dette i det han kaller overopphetning av subjektiviteten og mener med dette at de unge i identitetsprosessen kanskje er nærmere en identitetsbelastning. Et mulig resultat av dette er å se i det voldsomme behovet for studentrådgiving og studentveiledning (Nørgaard, 2012; Ziehe, 2004).

Thomas Ziehe reflekterer rundt forholdet mellom moderniteten og subjektiviteten i dagens samfunn. Han tematiserer forholdet mellom individ og samfunn, og subjektivitetens vilkår og utvikling i det moderne samfunn. I følge Andreassen et al (2008) hevder Ziehe at de unge i stor grad påvirkes av den kulturelle moderniseringen fordi de befinner seg i en følsom fase i livet der identitetsutvikling er sentralt. I denne fasen er de unges situasjon ulik de voksnes situasjon, fordi de voksne kan i større grad enn de unge forholde seg til etablerte normer, vaner og rutiner. Samfunnets oppløsningstendenser og meningens bortfall bidrar til å skape avstand generasjoner imellom. Med begrepet kulturell frisettelse mener Ziehe at jo mer individet fristilles fra de tidligere veietablerte sosiale og kulturelle erfaringsformene, desto mer av identitetsproblematikken henvises til hvert individs egen refleksjon og mulighet for utprøving og praksis (Andreassen et al., 2008). Dette ser vi også er viktig i Giddens sosiologiske perspektiv om senmoderniteten som er beskrevet tidligere i kapittelet.

Det som er likt ved disse måtene å forstå identitetsbegrepet på er at identitet refererer til noe som er bevisst hos en person, det er noe en person selv velger eller ønsker å få til. Jeg har til nå presentert identitetsteorier som ligger til grunn for min forståelse i denne undersøkelsen. Når det i denne undersøkelsen er snakk om jenters identitet vil det videre nå være nødvendig å gå nærmere inn på det som handler om kjønn og identitet.

2.3 Kjønn og identitet

Harriet Bjerrum Nielsen (2006) stiller spørsmål ved hvorfor vi gjør kjønn? Og sier videre at det er tydelig at alle individer gjør det, og at kjønn kan gjøres på ulike måter, men hva er det som får individet til å gjøre kjønn på en bestemt måte? Kan det ha en sammenheng med hvem man er som person, altså en persons identitet? Jeg har i de tidligere avsnittene beskrevet identitet som noe som et individ ser seg selv som tilhørende til, eller identifiserer seg med, det er knyttet til individets opplevelse av å være seg selv, selv om man utvikler seg og tilværelsen forandrer seg.

Kjønnsidentitet viser i følge Harriet Bjerrum Nielsen (2006) til hvilket kjønn en person opplever tilhørighet til, og hvilke typer av femininitet og/ eller maskulinitet man identifiserer seg med eller tar avstand fra i de ulike livssituasjonene. (Kjønns)identitet er også hos Nielsen (2006) noe bevisst og reflektert. Hun opererer samtidig med et annet begrep, (kjønnet) subjektivitet, som sammen med identitet utgjør den menneskelige psyke. Subjektivitet er i motsetning til identitet ubevisst og ureflektert, men jeg vil ikke gå videre inn på dette begrepet. Innbakt i identitetsbegrepet ligger det en forståelse av at det en person identifiserer seg med, må oppleves med en viss grad av gjenkjennelighet og stabilitet, dette betyr nødvendigvis ikke at det er statisk og fastlåst. Kjønn kan forstås som diskursiv praksis, samtidig som det er et element i hvert individs følelse av et selv og den konkrete relasjon til andre. Kjønn er i følge en slik forståelse alltid både en kulturell og en personlig konstruksjon. Det er en fiktiv identitet som må opprettholdes ved ulike handlingsmønstre samt en konkret forståelse av den indre verden (Nielsen, 2006).

Som nevnt tidligere er Giddens og Ziehe to av flere inspirasjonskilder for teorien om refleksiv modernisering. Ifølge Giddens (1996) blir vår tid kjennetegnet av den økende opplevelsen av at individet kan frigjøre seg fra de tradisjonelle identitetsdannende kategoriene som for eksempel kjønn, alder og klasse. Det å ha en moderne identitet innebærer ikke fastlåsthet, men at individet er i stand til å beskrive hvordan ens egen identitet er formet, og kunne begrunne hvorfor selvforståelsen er utviklet og endret. Dette kvalitative skiftet i moderne menneskers selvforståelse er det som Giddens kaller for den refleksive modernisering (Solbrække & Aarseth, 2006). I stedet for at individet former seg selv gjennom å ta i bruk foreliggende narrativer om kjønn, seksuell orientering eller klasse, skaper individet seg selv i en vedvarende og refleksiv prosess, ved å forme sine fortellinger om seg selv. Et hovedpoeng ved en slik forståelse er at individualisering og avtradisjonisering gjør det helt nødvendig for individet å skape seg selv. Det at kjønn ikke lenger tas for gitt, er i følge Giddens et tegn på at kjønnsrelaterte praksiser er trukket inn i selvets refleksive prosjekt. Det at det nå er større kjønnsmessig frihet i samfunnet er fordi at en rekke faktorer som tidligere ble tatt for gitt, nå i økende grad tematiseres og derfor må forsvares gjennom relasjonell argumentasjon. Som en følge av dette blir det nå stadig mer problematisk for individer å skape sin personlige identitet uten at de må reflektere over sin egen kjønnethet (Solbrække & Aarseth, 2006). I dagens samfunn har hvert enkelt individ større handlingsrom, men mye tyder på at de eksisterende kjønnsdiskursene likevel setter noen begrensninger i form av at det fortsatt eksisterer rammer for hva mange synes en kan og eller bør gjøre. Videre nå vil jeg bevege

med inn på det jeg tidligere nevnte som en nødvendighet for at individet i dagens samfunn skal kunne skape seg selv, nemlig individualisering.

2.4 Institusjonell individualisering – et felles vilkår

Det er ulike perspektiver om det moderne, men felles for de alle ligger det en oppfatning om at individet trer frem fra historiens mørke og i større grad blir et handlende subjekt. Det kan skilles mellom det som kalles for individualisering og individuering. Der individuering er en forutsetning for individualisering. Individualisering blir ofte tolket som et produkt av alle de endringsprosessene som i dag er knyttet til den nye moderniteten (Krange og Øia, 2005).

Individualisering er en forandringsprosess, som følger hver enkelt individ, og er sterk i ungdomsårene (Illeris, Katznelson, Nielsen, Simonsen og Sørensen, 2009).

Individualiseringen har i følge Horsdal (1999) blitt et felles vilkår. Unge har aldri hatt så mange muligheter som i dag, og det er opp til hver enkelt å finne ut hva som er best, samtidig som de er omringet av institusjoner og institusjonalisering. Den institusjonelle individualiseringen kan bestå av en rekke aktører som blant annet velferdsstaten, arbeidsmarkedet, utdanningsinstitusjoner og rettsvesenet. Alle disse aktørene utgjør både synlige og usynlige sosiale, faglige og kulturelle retningslinjer og krav til individet. Disse ligger til grunn for individets tenking og handling og innebærer en fullstendig avhengighet. Individualisering gjelder for alle og er ikke noe vi kan velge fra eller til (Illeris et al., 2009).

Skole og utdanningssystemet er for de alle fleste unge i dag den sentrale arenaen for den institusjonelle individualiseringen. Med den stadig økende betydning som utdanning spiller både i samfunnet generelt og for hver enkelt, har individualiseringspresset innenfor skole og utdanning økt betydelig. Individuelle handlinger og prestasjoner omsettes i verdier og sier noe om individets fremtidsmuligheter. På den ene siden så kan utdanning gi enkeltindivider tilgang til suksess og sosial stigning, samtidig som den for andre kan være et skjebnesvangert nederlag i den forstand at de kan feile, falle gjennom og risikere å havne i det Illeris et al (2009) kaller for restgruppe. I dagens samfunn er utdanning ikke lenger et tilbud og en fordel for de unge, men nærmet en forutsetning for at hver enkelt skal klare seg i samfunnet, og få en nokså sikker plassering i arbeidsmarkedet og i livet generelt (Illeris et al., 2009).

2.4.1 Selvorientering og søkeprosesser

Samfunnet endrer seg fra dag til dag og en utdanning kan kun sees på som midlertidig fordi det hele tiden oppstår nye muligheter, ny kunnskap og nye kvalifikasjonskrav. På bakgrunn av dette mener Illeris (2002) at det er nødvendig at de unge hele tiden må være innstilt på det foranderlige og det uforutsette. Det handler om at de unge skal utvikle en noenlunde fast og bæredyktig identitetskjerne, samtidig som de praktisk og psykisk skal være i stand til å kunne håndtere det foranderlige, i et risikosamfunn der man ikke lenger kan være sikker på noe.

Denne omfattende oppgaven de unge står overfor beskriver Ziehe (2004) med ordet *søkeprosesser*. I dette ordet ligger det en forståelse av at de unge hele tiden involverer seg i grenseløst mange muligheter i livet. De tester ut livets alternativer innen områder som blant annet vennskap, parforhold, interesser, aktiviteter, utdanning, yrke osv. Alle disse alternativene innebærer valg, og disse valgene medfører også fravalg. I ungdomsårene kan det nesten oppleves som om alt er av interesse, og hver gang de unge fortar et valg er det nettopp kun et midlertidig valg, for de kan alltid gå tilbake og velge på nytt, og det ser man at de unge ofte også gjør (Illeris, 2002: Ziehe, 2004). Tidligere var spørsmål om hva skal du bli når du blir stor et spørsmål de fleste var kjent med. I dag har dette spørsmålet helt grenseløse dimensjoner. Dette fordi det nå er blitt et spørsmål om *hvem* kan jeg bli i stedet for *hva* kan jeg bli. Dette fordi de unge gjennom å orientere seg stilles overfor et helt grenseløst mangfold av utdanningsmuligheter, samtidig som de unge gjennom sin oppvekst har lært at det gjelder å velge det som vil være rett for den enkelte, det en aller helst vil og det som passer hver enkeltes personlige talent og preferanser. Mulighetene ligger der, det er bare opp til hver enkelt å ta det rette valget, finne ut av hva en personlig brenner for, for så å skape sin egen lykke. Det er nettopp her søkeprosessen starter. Den tilsynelatende frie valgsituasjonen er kanskje ikke så fri likevel. For det første er det slett ikke frie valgmuligheter for alle, det er ingen som kan bli akkurat hva de vil. For å kunne bli akkurat det en vil kreves det en mengde av personlig og sosiale forutsetninger, samtidig som det er en kamp om de beste plassene (Illeris, 2002: Ziehe, 2004). Illeris 2002 beskriver disse søkeprosessene som uhyre krevende for de unge, i den forstand at de hele tiden må ha alle antenner ute for å kunne fange opp de signaler som kan styre dem i riktig retning. Det blir her naturligvis utdannelsenes faglige innhold som er viktig.

Illeris (2002) betegner den omfattende identitetsutviklingsprosessen med ordet selvorientering. Han mener at begrepet gir en klarere forståelse av at det er snakk om en

vidtgående prosess. Selvorientering dreier seg om at individet orienterer seg i retning mot å finne seg selv, sine muligheter, funksjonsmåter og preferanser. Ut i fra dette bygges det en identitetskjerne som legger et grunnlag for at individet kan begrunne sine valg og fravalg i livet (Illeris, 2002).

Under alle omstendigheter er det selvorienteringen som setter de grunnleggende menneskelige betingelsene for de unges utdanning og kvalifiseringsaktiviteter i dag. For Giddens og Ziehe er de sosiale forandringene som har skjedd i samfunnet av stor betydning for identitetsdannelsen. De setter dette i sammenheng med avtradisjonisering, økt individualisering og økt refleksivitet (Illeris, 2002).

2.5 Karrierebegrepet

Karrierebegrepet har for mange en negativ ladet assosiasjon, i form av å klatre på samfunnsstigen med spisse albuer og på bekostning av andre (Andreassen et al., 2008). På engelsk gir ikke begrepet ifølge Andreassen et al (2008) de samme negative assosiasjonen. Det blir brukt verdinøytralt og omhandler en person sitt arbeidsforløp. Dersom vi ser begrepet i en slik sammenheng vil begrepet ikke bare omhandle menneskers samfunnsmessige stigning, men heller hele menneskets livsløp, som både er det personlige og det faglige. Når vi tenker på karriere som en formbar vei bestående av høyder og daler som svinger til alle kanter og som ikke bare er en rett vei, kan vi bedre se på mulighetene en karriere kan gi et menneske.

I det sen-moderne samfunn eller kunnskapssamfunnet som vi i dag kaller det er arbeidslivet preget av forandringer og uforutsigbarhet. Dette gjør at det stilles store krav til de unge i form av omstillingsevne og læreevne, fordi innhold i de fleste yrker er i kontinuerlig endring, og kravene til kompetanse endres. Dette betyr at de unge i løpet av sitt yrkesliv må oppdatere sin kunnskap og foreta nye valg med tanke på arbeid og utdanning. Som nevnt tidligere var det før vanlig at de unge valgte å følge sine foreldres spor i arbeidslivet. Nå går karriereutvikling i større grad fra å være en betinget familietradisjon til å bli noe personlig som knytter seg til undervisning og veiledning av profesjonelle innenfor feltet. Det å velge livsform og å forstå karriereutvikling som en kombinasjon av livsroller en person har, blir nå viktigere enn å forstå de som kun arbeidslivsroller isolert. Dette fordi arbeid og utdanning i stadig større grad kombineres med hverandre. I dag er det å planlegge sin egen karriere blitt en prosess som består av flere steg og enda flere valg (Andreassen et al., 2008).

2.5.1 Fra husmor til karrierekvinne

På 1800- tallet var kvinner først og fremst en del av en større helhet og fungerte som et underordnet medlem av den familien eller husholdet de tilhørte. Kvinnene var på den tiden underlagt en myndighetsperson som ofte var et mannlig familiemedlem. Kvinnene fikk også mange barn, som i likhet med seg selv ikke hadde rettigheter (Krage & Øia, 2005).

I følge Jensen (2004) var Norge på 1950 -1970 tallet et industrisamfunn. Industrisamfunnets betydning var noe mer enn bare industriproduksjon, i betydningen lå det også en livsform. Sentralt i denne livsformen var den kjønnsdifferensierte kjernefamilien der mannen i familien var yrkesaktiv og kvinnen var hjemmeværende. På 1950- og 1960 tallet ble Norge betraktet som det store husmorlandet. Det var den store husmorfamilien som regjerer og det blir etter hvert en ideologisk og økonomisk realitet. Husmorrollen innebar mange plikter. Hun skulle være innkjøpansvarlig, kokk, vaskekone, syerske, barnevakt og en hel rekke andre ting. Det å være husmor innebar ikke bare en rekke arbeidsoppgaver, det var en identitet som kvinna hadde med seg heile døgnet (Danielsen, 2009). Tiårene mellom 1960 og 1980 tallet kan beregnes som ”det store spranget” for kvinners bevegelse fra hjemmearbeid til yrkesarbeid. I løpet av denne perioden ble det vanlig blant norske kvinner å kombinere ekteskap og deltakelse i yrkeslivet. En kan være deltaker i yrkeslivet på ulike premisser. Jobb kan være noe en har for å kunne overleve økonomisk eller det kan være en vesentlig del av livet og identiteten til en person. Kvinner gikk på begynnelsen av 1960 tallet ut i jobb på grunn av det økonomiske, og fordi behovet for å tjene noe ekstra var stort. Det var likevel mann, barn og hjem som var hovedprioriteten. På grunn av dette ble kvinnens arbeidstid tilpasset familiens behov. Rundt år 1980 økte antall yrkesaktive småbarnsmødre betraktelig. Andelen småbarnsmødre i arbeidslivet økte til hele 60 prosent på under 30 år. Og i 1996 var hele 4 av 5 småbarnsmødre yrkesaktiv (Hoel, 1997; Frønes, 2011). Flere og flere kvinner utviklet en egen yrkeskarriere, og for de fleste ble yrkesliv en selvfølge. Utdanning ble etter hvert like naturlig for jenter som det var for gutter. Det var et nytt familemønster som vokste fram på denne tiden, og som blir kalt den symmetriske familien. I det ligger det en forståelse av at både mor og far er deltager i yrkeslivet utenfor hjemmet, og at ekteskapet prinsipielt sett er en kjærlighetsbasert allianse mellom to likeverdige personer. Det vil si at den ene ikke er økonomisk avhengig av den andre (Frønes, 2011).

Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg (2006) har i sin undersøkelsen ”Tre generasjoner på vei”, fulgt 22 kvinner der den yngste generasjonen er født i 1972, den midterste generasjonen er født ca. 1944 – 50 og den eldste generasjonen er født ca. 1910-1925. Denne

undersøkelsen viser at den nye plikten til utdanning som sterkt preger den yngste generasjoner, får ulike uttrykk avhengig av den sosiale bakgrunnen til jentene. Noen av jentene opplever presset til utdanning som noe utvendig, men forstår likevel nødvendigheten av det. Andre beskriver det som en indre motivasjon, som driver dem fremover, de opplever at de er sitt eget press. Dette utgjør også forskjeller i jentenes forhold til skolearbeid og kunnskap. For noen av jentene er fremgang på skolen helt avgjørende for fremgang i livet, men nødvendigvis ikke viktig med tanke på den kunnskapen de oppnår. Slike jenter er besatt av karakterer. Det er jenter med slik motivasjon som representerer flertallet av hardt arbeidende middelklasse jenter.

I følge Nielsen og Rudberg (2006) er det indre presset som plikten til utdanning nødvendigvis ikke bare en belastning for de unge. De beskriver det som en driv fremover, der det involveres en betydelig ambisjon fra den enkelte jente. Det har i lang tid alltid eksistert ambisiøse jenter. Men de ambisjonene som blir mobilisert av karakterer som i dag er blitt en investering i fremtiden kaller Nielsen og Rudberg for *ny ambisjon*. Jentene fra den yngste generasjonen i undersøkelsen uttrykte ambisjoner på måter som var helt ukjent blant de flinkeste i de to eldre generasjonene. De to eldre generasjonene kunne både være hardarbeidene og flinke elever på skolen, men de beskrev ambisjonene enten som skyldbetyngt fordi de stod i kontrast til beskjedenhetsidealet, eller var i konflikt med romantiske fantasier og femininitetsbilde. Nielsen og Rudberg (2006) beskriver de fleste jentene i den yngste generasjonen i undersøkelsen som ambisiøse på en mindre ambivalent måte enn det de foregående generasjonene var. De antar at denne forandringen henger sammen med forandrede kjønnsdiskurser. Nielsen og Rudberg (2006) skriver i sin bok *Moderne jenter – tre generasjoner på vei* at unge kvinnene med god skoleutdannelse ikke bare ønsker seg et yrke, men at de ønsker seg en karriere. Dette mener de kan forstås som det de kaller en ny form for ambisjon som har med motivasjon i skolen og livet etterpå å gjøre.

I henhold til Andreassen et al (2008) sammenligner en stor del av dagens voksne de unges valgmuligheter med de mulighetene de selv hadde da de var ung, og mener at de unge i dag bare har enda flere muligheter å velge mellom, og at de dermed står friere i valg av utdanning og fremtidige yrker. Det er et poeng her. Tidligere var det slik at barn og unge ble sosialisert inn i yrkesrollen til foreldrene ved at de deltok i arbeidet sammen med dem. Dette gjorde dem skikket til å tre inn i foreldrenes yrke senere. Dette gjorde at de unges identitet ble skapt langsomt, og de gikk gradvis inn i noe de visste hva var. Slik er det ikke i dagens samfunn. De

unge lever i et liv med grenseløst mange muligheter, der det bare er opp til hver enkelt å finne ut av hva de vil gjøre med sine liv.

2.5.2 Familiebakgrunn og valg av studieretning

Det har den senere tiden økt i antall elever som velger studieforberedende studieretning på videregående. Ifølge forskning viser det seg at utdanningsnivået til foreldrene påvirker ungdommenes skolegang på ulike måter. Foreldrenes utdanningsnivå vil påvirke i den forstand at sosiale forskjeller gjennom barne- og ungdomstiden har bidratt til at ungdommene i større grad har valgt studieforberedende studieretninger. Men foreldrenes utdanningsnivå er mer enn bare en direkte påvirkning, det viser seg også at foreldrenes utdanning har betydning i den forstand at den tilrettelegger for utdanningsambisjoner, interesser innenfor utdanning og ønske om gode prestasjoner hos barn og unge (Haugen, 2014; Moafi & Aamodt, 2009; Andreassen et al., 2008).

Prosessen med valg av utdanning og yrke er i følge Andreassen et al (2008) en prosess som starter tidlig. Den starter med vår forståelse av oss selv og av yrker vi møter på i ulike sammenhenger. Valget begynner allerede ved avgrensinger og fravalg av det som skaper konflikt med vår selvforståelse. Denne avgrensningen starter allerede hos små barn som en ubevisst prosess, der miljøet og rollemodeller kan påvirker avgrensningene.

2.5.3 Frank Parsons karriereteori

Amerikaneren Frank Parson (1909) har gjennom sitt arbeid med karriereveiledning og trening av karriereveiledere utviklet en karriereteori. I boken *Choosing a vocation* beskriver han tre faktorer som er sentrale for yrkes valg. Han beskriver de i følgende tre punkter:

- Kjennskap til seg selv. Det er avgjørende for yrkesvalget at en har en tydelig forståelse av seg selv, sine interesser, anlegg, ambisjoner, ressurser og begrensninger, og årsakene av dem.
- Kunnskap om arbeidslivet. Parsons teori sier at kunnskap om krav og suksesskriterier i arbeidslivet er en viktig faktor for valg av yrke. Med det mener han at man må ha kunnskap om fordeler og ulemper, lønn og fremtidsutsikter ved de ulike yrkesområdene.
- Sann resonnering på bakgrunn av de to førstnevnte punktene. Altså sette disse i relasjon til hverandre (Parsons, 1909).

Videre skal jeg nå se på hvordan litteraturen beskriver forholdet mellom jenter og karriere. Jeg har her tatt utgangspunkt i det Hoel (1997) sier om jenter og karriere.

2.5.4 Jenter og karriere

Det antas at når beslutningen om å ta en høyere utdanning skal tas, ligger det en rekke vurderinger bak valget. Dette er vurderinger omkring hva hver enkelt ønsker å få ut av den videre yrkesaktiviteten. Rundt avgjørelser om valg av utdanning reflekteres visse faktorer rundt det videre yrkeslivet og livsløpet generelt. Det ligger en grunnleggende og alminnelig etablert antakelse om at den tidlige kjønnsrollesosialiseringen bidrar til at utdanningsvalg segregeres etter kjønn (Hoel, 1997).

I følge Hoel (1997) er kvinner som tar eller har høyere utdanning mer innstilte på en livslang yrkeskarriere enn kvinner uten høyere utdanning. Familieforpliktelser har større innvirkning på yrkesforløpet til kvinner som ikke har utdanning, enn for kvinner med utdanning. I tillegg er kvinner som velger utradisjonelle eller mannsdominerte yrker mindre villig til å tilpasse yrket sitt etter familiebehov enn det kvinner som velger tradisjonelle yrker og utdanninger er. Det viser seg at kvinner som velger tradisjonelle kvinneyrker og utdanninger tar nettopp valget på bakgrunn av at de er innstilt på å kunne avbryte eller tilpasse sitt yrke etter familiens behov. Dette uten at det skal gi negative sanksjoner eller begrense de fremtidige yrkesmulighetene. Denne antakelsen er sett i sammenheng med de systematiske forskjellene innenfor de ulike yrkesområdenes opprykksmuligheter, opprykksmønstre og lønnsutvikling (Hoel, 1997). Dette kan ses i sammenheng med min undersøkelse da jeg prøver å forstå unge jenter i karriererettede utdanninger sine tanker omkring sitt valg av utdanning, hvilke ambisjoner og forventninger de har til sitt fremtidige yrke og hvordan de opplever forventninger og press i hverdagen.

2.6 Oppsummering

Følgende kapittelet har jeg presentert teorier som ligger til grunn for min forståelse i denne undersøkelsen, samt forskning som angår unge jenter og utdanning i dagens samfunn. Teoriene som er blitt presentert er teorier som omhandler identitet og identitetsdannelse i det sen-moderne samfunnet. For å få teoriene mest mulig relatert til denne undersøkelsen har jeg også sett på det som omhandler identitet og kjønn. Videre har jeg sett på karrierebegrepet og hvordan dette med karriere har utviklet seg på kvinnefronten, fra å nesten ikke eksistere til å

nå gjelde svært mange. For å kunne forstå det de unge jentene har fortalt i sine historier har jeg også presentert Frank Parsons (1909) karriereteori som inneholder tre punkt som er viktige å tenke på ved valg av yrke og utdanning.

3. Metodebeskrivelse

Følgene kapittel vil beskrive de metoder som jeg har benyttet meg av i prosessen med å skrive denne oppgaven. Jeg har et vitenskapelig ståsted som utgangspunkt for mitt studie som presenterer min forståelse; hermeneutisk fenomenologi og sosialkonstruktivismen. Det vil både være hensiktsmessig og relevant å presentere disse først. Ifølge Grønmo 2011 er en metode en planmessig framgangsmåte for at en skal nå et bestemt mål. Det bestemte målet i sammenheng med mitt studie er å skape kunnskap rundt et bestemt fenomen. Det bestemte fenomen er unge jenters identitetsdannelse i karriererettede studier.

3.1 Vitenskapelig ståsted

3.1.1 Hermeneutisk fenomenologi

Når jeg har valgt å fokusere på opplevelser, tanker og erfaringer vil det være relevant med et fenomenologisk perspektiv. Det var filosofen Edmund Husserl som grunnla fenomenologien rundt år 1900. Fenomenologiens gjenstand var i begynnelsen bevissthet og opplevelse.

Husserl og Heidegger utvidet til også å omfatte menneskers livsverden. Merleau – Ponty og Sartre ville at fenomenologien også skulle ta hensyn til kroppen og menneskers handlinger i en historisk sammenheng (Kvale & Brinkmann, 2012).

En fenomenologisk tilnærming i en generell ikke-filosofisk forstand har lenge vært utbredt i kvalitativ forskning. Fenomenologi er i kvalitativ forskning mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørens egne perspektiver og beskriver verden slik informanten opplever den, med den forståelse om at den virkelige virkeligheten er den som mennesker oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2012).

Den verden vi lever i til daglig, samt gjør erfaringer i, kalles i fenomenologien for livsverden. Menneskers livsverden består av din subjektive historie, bakgrunn og opplevelse slik den enkelte oppfatter dette, men også en fellesverdenen som vi til daglig lever i (Kvale & Brinkmann, 2012). Det er den subjektive opplevelsen som er utgangspunktet i fenomenologien, samtidig som å oppnå en forståelse av en dypere mening i enkeltindividens erfaringer. I fenomenologien spiller forskerens refleksjon over egen erfaring en stor rolle fordi dette kan danne et utgangspunkt for forskningen (Thagaard, 2013).

Innenfor fenomenologien er det viktig som forsker å være åpen for erfaringene til de personen som studeres, og at oppmerksomheten rettes mot det som blir tatt for gitt innen en kultur. Det er sentralt i fenomenologien å forstå fenomener på grunnlag av de studerte personenes perspektiver, og å beskrive omverdenen slik de erfarer den (Thagaard, 2013).

Husserl hevdet at et fenomen skal fremtre mest mulig fordomsfritt og forutsetningsløst, og at en skal møte et annet menneske åpent, empatisk og med innlevelse. Gadamer som representerer den hermeneutiske tradisjonen mener at dette ikke er mulig fordi vi mennesker er selvfortolkende og historiske vesener med forståelsesredskaper som er betinget av tradisjon og det historiske liv. Gadamer skal en gang ha sagt at menneskers forståelse er avhengig av visse fordommer (Kvale & Brinkmann, 2012). Det vil si at hvert menneske har sin forståelse (fordom), som er med på å påvirke våre tolkninger. I mitt studie når jeg skal prøve å skape en større forståelse av en gruppe studenter, tenker jeg det blir viktig at jeg tar høyde for at det finnes ulike forståelser. Jeg vil også i prosessen med å tolke og analysere intervjuene bli påvirket av min forforståelse.

3.1.2 Sosialkonstruktivisme

Undersøkelsen bygger også på et sosialkonstruktivistisk syn. Sosialkonstruktivismen tar utgangspunkt i at menneskers virkelighetsoppfatning kontinuerlig formes av opplevelser og situasjoner de blir utsatt for (Alvesson & Sköldberg, 2008). Et konstruktivistisk syn på kvalitativ metode viser til at forskningsresultatene er en følge av relasjonen som oppstår mellom forsker og informant. Det er forsker og informant som i felleskap utformer kunnskapen. Et sosialkonstruktivistisk perspektiv på forskningen har betydning for hvordan jeg som forsker kan forstå det innsamlede datamaterialet (Thagaard, 2013).

Med et konstruktivistisk ståsted for studie vil det være sentralt at det rettes oppmerksomhet mot språket, som sees på som et viktig element ved produksjon av kunnskap og mening. Språket vårt er en form for sosial handling, og det er nettopp gjennom språket at vi mennesker konstruerer verden (Burr, 1995).

3.2 Valg av metode for undersøkelsen

Metoden man velger å bruke for forskningen, henger sammen med hensiktene undersøkelsen har, hvilket syn forskeren har på verden og på hvordan kunnskap konstrueres (Dalland, 2007).

I følge Ryen (2002) er det viktig å redegjøre for sine valg, dette fordi at når man velger noe, velger man også alltid bort noe annet. I denne studien har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode for å skaffe meg relevant data som kan belyse min problemstilling. Jeg har valgt denne metoden fordi jeg opplever at den vil være med på å gi meg det beste grunnlaget for å kunne svare på min problemstilling. I de følgende avsnittene vil jeg gjøre rede for metodiske tilnærminger og overveielser. Dette vil blant annet være valg av metode for undersøkelsen, mitt utvalg, selve gjennomføringen av undersøkelsen samt refleksjoner og beskrivelser rundt prosessen og det ferdigstilte produktet.

3.2.1 Kvalitativ metode

I kvalitativ metode ønsker en å utforske hvordan sosial erfaring er skapt og gitt mening (Kvale & Brinkmann, 2012). I slik forskning forsøker man å synliggjøre og løfte frem informantenes perspektiv og forestillinger. Det er informantenes stemme som skal frem i slike studier, og dette er et av kjennetegnene i kvalitativ forskning. En kvalitativ forskningsmetode er særlig hensiktsmessig når en skal undersøke fenomener som en ikke er særlig kjent med fra tidligere, eller som en ønsker å få en større forståelse for (Moen, 2011).

3.2.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

På bakgrunn av at jeg ønsker å få tak i unge jenters subjektive opplevelser, erfaringer og dybdeforståelser blir det naturlig at jeg benytter meg av et kvalitativt forskningsdesign. En kvalitativ tilnærming fanger opp kompleksiteten i opplevelser, følelser, tanker og situasjoner hos mennesker (Kvale og Brinkmann, 2012). I et kvalitativt forskningsintervju blir kunnskap produsert sosialt. Det vil i denne sammenheng si gjennom interaksjon mellom intervjuer og intervjuperson. Selve produksjonen av data i det kvalitative forskningsintervjuet er avhengig av en rekke regler, samt intervjuer sine ferdigheter og evne til å stille de rette spørsmålene. Det er viktig med god kunnskap om intervjutemaene for å kunne stille de gode oppfølgingsspørsmålene. Det vil si at kvaliteten på de produserte dataene i et kvalitativt forskningsintervju gjenspeiler seg i kvaliteten på intervjuers ferdigheter og kunnskaper innenfor det aktuelle temaet (Kvale & Brinkmann, 2012). På bakgrunn av dette har jeg brukt mye tid på å lese meg opp på de aktuelle temaene som studien tar for seg, samt utført to prøveintervju. Jeg utførte de to prøveintervjuene på samme person, dette følte jeg var positiv fordi jeg da kunne få tilbakemelding fra personen på hva jeg kunne forbedre, for så å prøve det ut på samme person for å se om forbedringene fungerte. Jeg ser nå i ettertid at jeg kanskje

burde satt av tid til enda flere prøveintervju, for å bli enda bedre rustet til å takle intervjusituasjonen.

Som nevnt hadde jeg satt meg inn i teori på forhånd, men hadde et håp om at det var informantene selv som skulle fortelle sine historier, og at det ikke var jeg som skulle sette føringene ved å stille førende spørsmål. Jeg opplevde under noen av intervjuene at det var litt vanskelig å få informantene til å snakke, og at jeg da kanskje ble tvunget til å stille litt flere og mer konkrete spørsmål.

3.2.3 Semistrukturert intervju

Jeg har valgt det kvalitative forskningsintervjuet, med en semistrukturert intervjuguide som metode for min forskning. Et semistrukturert intervju blir ofte brukt når tema fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonens egne perspektiver. En semistrukturert form for intervju søker å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden og fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet. Denne formen for intervju ligger nært opp til en dagligdags samtale, men med et formål. At det er semistrukturert betyr at det hverken er en åpen samtale eller en samtale som følger et spørreskjema slavisk. Et slikt intervju utføres i overenstemmelse med en intervjuguide som inneholder bestemte tema for intervjuet samt forslag til eventuelle spørsmål (Kvale og Brinkmann, 2012). Selv om intervjuet skal utføres i overenstemmelse med en intervjuguide, er det likevel mulig å tilpasse spørsmål, tema og rekkefølge til hvert enkelt intervju. (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010). Når jeg velger å benytte meg av en semistrukturert form for intervju har jeg som forsker mulighet til å bevege meg frem og tilbake i intervjuguiden alt etter hva jeg ser som mest hensiktsmessig i den enkelte intervjusituasjon.

Når jeg ser tilbake på intervjusituasjonene opplevde jeg de intervjuede som ganske forskjellige. Det var noen som pratet veldig lett og fortalte sine historier, uten at jeg som intervjuer måtte si så mye utover spørsmålene og temaene jeg hadde i min intervjuguide. Mens andre intervju opplevde jeg som ganske krevende, og det krevde mye av meg som intervjuer. Ettersom jeg ikke er særlig dreven med det å intervjuer, opplevde jeg at jeg ble litt stresset, dette gikk kanskje litt ut over selve intervjuet. Samtidig opplevde jeg at etter hvert som jeg ble mer sikker på meg selv som intervjuer gikk det lettere å håndtere slike krevende oppgaver.

3.2.4 Intervju som samtale

Intervju er en slags samtale, der noen stiller spørsmål, mens en annen svarer (Gudmundsdóttir, 2011). Formålet med et intervju er å skaffe seg fylldig og omfattende informasjon om andre menneskers opplevelse av deres livssituasjon, samt hvilke synspunkter og perspektiver de har på ulike temaer som blir tatt opp i intervjuet (Thagaard, 2013). Intervju er en aktivitet som er gjennomvevet av våre kulturelle koder og forskjellige former for intuitiv og spontan tolkning. Med et forskningsintervju blir samtalen omgjort til et forskningsredskap. Det er forskningssituasjonens kulturelle kontekst og de teoretiske rammene som avgrensner og definerer hvilke sider av virkeligheten informanten har mulighet til å utdype i sine svar. Gjennom samarbeidet i forskningsprosessen setter forskeren og informanten i felleskap delene i samtalen sammen til en meningsfull tekst. Det er viktig å være klar over at forskningsrapporten eller det forskningsnarrativet som det også ofte kalles, bare er et sammensatt bilde av en begrenset del av intervjupersonens virkelighet, aldri hele historien (Gudmundsdóttir, 2011). I min analyse av intervjuene har jeg hele tiden tatt forbehold om at det er enkelte ting informanten velger å ikke fortelle, og at dette kan være med på å gjøre forskningen mangelfull på enkelte områder.

3.2.5 Narrativ metode

Narrativ som forskningsmetode skiller seg fra den tradisjonelle forskningsmetoden, også fra den kvalitative eller fortolkende forskningsmetode. Narrativ forskning er mangelfull på beskrivelser av datakilder og analytiske kategorier, og liggere nærmere litteraturen enn samfunnsvitenskapen fordi den narrative strukturen er inspirert av romanen (Gudmundsdóttir, 2011).

Under arbeidet med å konstruerer et narrativ er forskere alltid fortolkeren som er midt i mellom sine erfaringer fra feltet og sitt arbeid med å skape mening i å beskrive disse erfaringene. Akkurat som alle andre beskrivelser er de narrative beskrivelsene aldri direkte kopier av virkeligheten (Gudmundsdóttis, 2011). Det vil si at alle beskrivelser som utgir seg for å være meningsfulle er i denne studien mine fortolkninger av informantenes fortellinger.

Å skape en narrativ tekst innebærer generelt sett en hermeneutisk fortolkning der betydningen av de enkelte delene er en funksjon av narrativet som en helhet, og betydningen av narrativet som en helhet er avhengig av betydningen av den enkelte delen. Alle narrativer enten de er oppdiktet eller forskningsbaserte fungerer på to nivåer. For at narrativer skal ha mening blir

de alltid fortalt ut fra en teoretisk synsvinkel eller sett fra et overordnet saksforhold (Gudmundsdóttir, 2011).

3.2.6 Forutsetninger for narrativ forskning

I følge Torill Moen (2011) ligger det fire grunnleggende premisser eller forutsetninger til grunn for narrativ forskning. Det første premisset går ut på at mennesker organiserer sine livserfaringer i narrativer. Mennesker fra alle kulturer lærer å fortelle. Det ligger like naturlig for oss mennesker som det å lære vårt morsmål og vår dialekt. Mennesker lærer dette ved å delta i ulike sosiale og kulturelle sammenhenger, ved å se og lytte, og ved å sette ord på opplevelser. Prosessen starter ved fødselen og fortsetter gjennom hele livet. Gjennom kulturens fortellinger blir hendelser og erfaringer meningsfulle, og vi forstår det vi opplever. Det blir derfor slik at når en forsker skal få tak i intervjuobjektets perspektiv på deler av sitt liv, må personen fange opp fortellingene om nettopp disse erfaringene. Det er gjennom refleksjoner som kommer frem i fortellingene at forskeren kan få forståelse for deres perspektiv.

Det andre premisset for narrativ forskning er at fortellingene som blir fortalt ikke er statiske, fastlåste størrelser eller enheter. Det vil si at fortellinger alltid vil ta forskjellig form alt etter hvem de fortelles til og i hvilken sammenheng de blir fortalt i. Vi mennesker tar alltid utgangspunkt i vår egen bakgrunn og livserfaring når vi skaper narrativer. Når fortellinger ikke er statiske, fastlåste størrelser, kan personen som behandler fortellingene heller ikke påstå at de representerer en objektiv sannhet om det fenomenet de omhandler (Moen, 2011).

Det tredje premisset for narrativ forskning er at et ethvert narrativ er flerstemmig. Det vil si at selv om det er den som deltar i forskningen sitt perspektiv som skal komme frem i slike studier, kan vi likevel se at det på bakgrunn i Bakthins teori om stemme og dialog kan være problematisk å påstå at det bare er intervjuobjektets perspektiv som blir synlig i den ferdige forskningsrapporten. Narrativer er personlige historier, men de er også kollektive historier. Det vil si at inkorporert i fortellerens stemmer er vedkommedes egen stemme, forskerens stemme og kulturens stemme (Moen, 2011). Dette kan knyttes tilbake til sosialkonstruktivistisk perspektiv på forskning som viser til at forskningsresultatene er en følge av relasjonen som oppstår mellom forsker og informant, der språket har en viktig rolle i produksjonen av kunnskap og mening (Burr, 1995; Thagaard, 2013).

Det fjerde og siste premisset går ut på at forskningsfeltet betraktes gjennom teori. Det er helt nødvendig å bruke teori gjennom alle delene i en narrativ forskningsprosess. Det er gjennom teori at det kjente gjøres fremmed, slik at det blir mulig å oppdage og forstå på nytt. Teorien gjør det mulig å komme bak ordene for å få en innsikt i intervjuobjektets perspektiver og innstillinger. Det er en sentral forskjell mellom dagligdagse historier og de historiene som blir fortalt i narrativ forskning, forskjellen er nettopp den systematiske bruken av teori. Dette skiller forskeren fra andre historiefortellere, og gjør at rapporten ikke virker dagligdags (Moen, 2011).

3.2.6.1 Stemme og dialog

Dialog er et av de overordnede og fundamentale begrepene i Bakthins teori. Når vi skal forstå Bakthins begrep om stemme må vi se det i sammenheng med dialog. All menneskelig aktivitet er dialogisk, hevder Bakthin. Dette enten aktiviteten foregår på det indre plan i individets intramentale bevissthet, eller på det ytre plan når individet er i samhandling med andre mennesker. Det betyr altså at alt mennesker gjør, enten det er å tenke, snakke, lytte skrive eller lese er dialogisk. I denne sammenhengen blir ytring et sentralt begrep. Et menneske kan ytre seg i sosiale sammenhenger enten ved å snakke eller skrive, mens i indre mentale prosesser skjer ytringen i bevisstheten i form av å tenke. En ytring forutsetter at den som tenker eller uttrykker ytringen, henvender seg til f.eks en forsker. En ytring forutsetter også en stemme, det vil si at en ytring kan bare eksistere dersom den blir produsert av en stemme (Moen, 2011). På grunn av den sterke vektleggingen av dialog, kan en stemme aldri eksistere isolert. Stemmen står aldri i et vakuum og er aldri nøytral, dette fordi den alltid henvender seg til noen. Mennesker eksisterer alltid i en dialogisk relasjon til andre mennesker og til oss selv. Det blir da slik at en ytring alltid er et ledd i en kjede av flere ytringer. Stemme er forutsetningen for en ytring. Det vil si at en ytring bare kan eksistere dersom den blir produsert av en stemme. Den stemmen som produserer ytringen, forholder seg til eller reflekterer den eller de menneskene ytringen er rettet mot. Vygotsky og Bakthin kommer med et viktig budskap, nemlig det at vi kan ikke forstå enkeltindivider, dets handlinger og refleksjoner ved å bare studere det statisk og i isolasjon, uten å ta i betraktning den sosiokulturelle konteksten (Moen, 2011).

3.3 Gjennomføring av undersøkelsen

3.3.1 Rekruttering og utvalg

Rekruttering av informanter i kvalitativ forskning har et klart mål (Johannessen., 2010). Jeg ønsker i denne studien å få kunnskap om en avgrenset gruppe av mennesker. Denne studiens målgruppe er jenter som studerer økonomi og administrasjon eller ingeniørstudier. Det lå også andre kriterier til grunn for utvelgelsen. Blant annet at de skulle være fra ulike steder i landet og på ulike steder i utdanningsforløpet.

Med utgangspunkt i beskrivelser i Thagaard (2013) vil jeg si at jeg har gjort en blanding av strategisk utvalg og tilgjengelighetsutvalg. Ved å benytte meg av et strategisk utvalg har jeg valgt ut deltakere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til min problemstilling og oppgavens teoretiske fundament. Jeg benyttet meg også av tilgjengelighetsutvalg i den forstand at jeg henvendte meg til en organisasjon hvor jeg kunne finne potensielle deltakere. For at jeg kunne etablere en formell kontakt var det viktig at jeg henvendte meg til en person som kunne representere mitt prosjekt for det aktuelle miljøet forskningen skulle finne sted. I begynnelsen opplevde jeg det som ganske vanskelig å komme i kontakt med personer som var villig til å stille opp som deltaker. Jeg sendte ut flere eposter, der jeg kun fikk tilbakemelding på en epost. Jeg ble derfor nødvendig at jeg benyttet meg av noe som Thagaard (2013) kaller for en seleksjonsmåte. Denne fremgangsmåten kalles for tilgjengelighetsutvalg. Utvalget blir da strategisk fordi informantene representerer relevante egenskaper for studien, og fremgangsmåten for å velge ut informanter er basert på at de er tilgjengelige for meg. Etter mange eposter uten svar, løsnet det. Jeg fikk etter hvert kontakt med personer som sa seg villig til å være informant, samtidig som de var behjelpelige med å komme i kontakt med flere. Denne metoden innenfor tilgjengelighetsutvalg kalles i litteraturen for snøballmetoden (Thagaard, 2013). For å unngå at jeg skulle ende opp med informanter som kom fra samme miljø og nettverk, kontaktet jeg personer som var knyttet til ulike nettverk innen de relevante studiene. Utvalget i denne undersøkelsen består av 8 unge jenter i alderen 20 til 25 år. Seks av informantene studerer økonomi og administrasjon, mens to studerer til ingeniør.

3.3.2 Intervjuguide

Med tanke på at jeg har valgt narrativ metode, hadde jeg i utgangspunktet et håp om at intervjuene skulle være en selvgående samtale mellom meg og intervjupersonen. Selv om jeg

ville oppnå en selvgående samtale var det likevel viktig for meg å ha en intervjuguide som støtte under intervjuene. Jeg utarbeidet derfor noe som Kvale & Brinkmann (2012) kaller for halvstrukturert intervjuguide eller semistrukturert intervjuguide med spørsmål som for eksempel; Kan du fortelle litt om bakgrunn for valg av utdanning? Hvordan var prosessen for valget, og hvor bevisst var du dette valget? Jeg valgte å begynne intervjuet med disse spørsmålene for i følge Thagaard (2013) er det hensiktsmessig å starte med spørsmål som det er lett for informantene å svare på, dette for at jeg ville at informantene skulle opparbeidet tillit til meg som forsker. Jeg var opptatt av at intervjuguiden skulle være tilstrekkelig omfattende, men samtidig enkel slik at hvert enkelt intervju kunne gjennomføres på en fleksibel måte (Grønmo, 2011). Intervjuguiden var også utformet slik at den kunne fungere som en slags sjekkliste for meg, slik at jeg mot slutten av intervjuene kunne sjekke om alle viktige temaer var dekket (Postholm, 2010) (vedlegg 1).

I tillegg til utdanningsvalg tok intervjuguiden også for seg en rekke andre betydningsfulle temaer som blant annet familiebakgrunn, karriere og press og påvirkning i hverdagen. Jeg ønsket å få innblikk i deres familiebakgrunn for å se om kanskje det var noen sammenhenger i forhold til valg av utdanning og foreldres utdanning. Ved å skaffe meg en større forståelse av deres tanker rundt karriere, kunne jeg også se om dette hadde en sammenheng med deres valg av utdanning og fremtidsplaner. Og til slutt var det viktig for meg å få et innblikk i hvordan informantene opplevde press eller forventninger fra ulike faktorer i hverdagen. Dette for å kunne se om det hadde vært en faktor som hadde spilt en rolle under prosessen med å velge utdanning, og om dette påvirket dem i studiehverdagen.

3.3.3 Gjennomføring av intervju

Det ble noen ukers mellomrom mellom intervjuene. Der og da opplevde jeg dette som litt stressende, men når jeg nå ser tilbake på dette tror jeg at det gav meg mulighet til å reflektere over det intervjuet som var gjennomført og kanskje finne ting som kunne gjøres bedre til neste intervju. Jeg opplevde også at tiden mellom intervjuene fikk meg godt forberedt til analysen. Det kan kanskje sies at analyseprosessen startet på et tankeplan. I følge Kvale & Brinkmann (2012) kan en intervjuer bli klokere gjennom hele forskningsprosessen.

Intervjusamtalene kan utvide og endre forskerens oppfatning av de fenomenene som blir undersøkt. Det var nettopp dette jeg opplevde etter hvert som intervjuene ble gjennomført. Jeg opplevde også at jeg ble tryggere på meg selv som intervjuer og at det ble lettere å

gjennomføre intervjuene. Alle intervjuene ble gjennomført på et av Uia sine grupperom, og hadde en varighet på ca. 30 minutter

3.3.4 Bruk av lydopptaker

Spørsmålet om hvorvidt jeg skulle benytte lydopptaker eller notere under intervjuene har vært vurdert både i forhold til intervjupersonen og til tema for intervjuet. Det er i følge Thagaard (2013) både fordeler og ulemper ved begge disse metodene, men det å kunne benytte lydopptaker er å foretrekke når intervjupersonene gir tillatelse til det. Jeg har benyttet lydopptak i alle mine intervjuer. Jeg har ikke møtt på noen utfordringer når det gjelder tillatelse av intervjupersonene, heller ikke med det praktiske ved bruk av lydopptaker. Jeg ser store fordeler ved bruk av lydopptaker, med tanke på at alt som ble sagt ble bevart. Jeg opplevde dette som svært positiv da jeg under intervjuet kunne ha full konsentrasjon på situasjonen og personen jeg intervjuet. Underveis i intervjuperioden har jeg også sett fordelene med å benytte lydopptaker fordi jeg etter hvert intervju har lyttet til opptakene, og på den måten lært mye om meg selv som intervjuer. Ved å lære underveis i prosessen har jeg unngått å gjøre de samme feilene flere ganger.

3.3.5 Transkribering

Alle intervjuene ble transkribert, det vil si at muntlig tale fra lydopptakeren blir til en sammenhengende skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette var en tidkrevende jobb som jeg utførte selv. Jeg opplevde at utstyret jeg benyttet med av under denne prosessen gjorde jobben lettere. Alle intervjuene ble transkribert raskt etter hvert som de ble gjennomført siden de da lå friskt i minnet. Jeg gjorde om dialekt fra intervjuene til bokmål i transkriberingen, dette fordi det skulle være lettere å lese, samtidig som jeg da har en tro på at det kan være lettere å finne likheter og forskjeller mellom intervjuene. Selv om jeg har gjort om dialekt til bokmål i transkriberingen, har jeg vært opptatt av å bevare meningsinnholdet. Mitt fysiske datamaterialet består av åtte transkriberte intervjuer med noe varierende lengde.

3.3.6 Ethiske overveielser

En intervjuundersøkelse vil alltid bringe med seg etiske og moralske aspekter (Kvale & Brinkmann, 2012). Det samspillet som oppstår i hvert enkelt intervju har påvirkning på hva informanten svarer på spørsmålene, og på hvilke informasjon intervjuer får ut av samtalen. I en intervjusituasjon vil en som intervjuer få tilgang til informasjon som kan være privat, eller

taushetsbelagte opplysninger. Forskere som gjennom sin forskning får tilgang til identifiserbar informasjon må søke Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) om godkjenning til gjennomføring av denne studien (Bryman, 2012; Kvale & Brinkmann, 2012). I forbindelse med at jeg skulle håndtere personopplysninger ble det nødvendig å sende en søknad til NSB. Søknaden ble sendt inn 21.01.15. NSD godkjente prosjektet i brev 02.02.15 (vedlegg 4).

3.3.7 Informert samtykke

Utgangspunktet for alle forskningsprosjekter er prinsippet om at forskeren må ha deltakerne i studien sitt *informerte samtykke* (Thagaard, 2013). Alle som deltar i forskningen skal få all nødvendig informasjon slik at de skal kunne danne seg en rimelig forståelse av forskningen, hvilke følger deltakelsen i forskningen gir, og hvilke hensikter forskningen har (Postholm, 2010). Ved rekrutteringen av informantene var jeg opptatt av at de skulle få et innblikk i hva studien handlet om, jeg utarbeidet derfor et detaljert informasjonsskriv som jeg sendte ved forespørsel om deltakelse (vedlegg 3).

3.3.8 Konfidensialitet

Et grunnprinsipp for å kunne gjennomføre en etisk forsvarlig forskningspraksis er kravet om konfidensialitet. Prinsippet om konfidensialitet dreier seg om at de personene som gjøres til gjenstand for forskning har krav på at all informasjon som de utleverer blir behandlet konfidensielt (Thagaard, 2013). For at jeg på best mulig måte skal ivareta alle mine informanternes konfidensialitet kan jeg ikke operere med noen identifiserbare opplysninger i min forskningsrapport. For å ivareta konfidensialiteten under forskningsprosessen bruker jeg ikke navn eller andre identifiserbare opplysninger under intervjuene. Jeg har gitt alle mine informanter fiktive navn: Trude, Line, Torbjørg, Astrid, Anne – Lise, Wenche, Pia og Mari. De eneste identifiserbare opplysningene, som er informert samtykke og diverse eposter som jeg har utvekslet med mine informanter, oppbevares på en datamaskin med et privat passord i et låst skap. Personopplysningene som er benyttet i studien, det vil si lydfilene og det transkriberte materialet er og blir kun håndtert av meg og destrueres ved studiens slutt. Informasjonsskrivet understreker nettopp dette med konfidensialitet og anonymisering og at deltagelsen i studien er frivillig. I oppgaven er informantene presentert slik at det ikke skal være mulig å identifisere deres identitet. I henhold til forskningsetiske retningslinjer har konfidensialiteten til deltakerne blitt ivarettatt etter beste evne (Nesh, 2009).

3.3.9 Relasjon forsker / informant

Relasjon mellom forsker og informant har betydning for studiens indre validitet. Gjennom å oppnå en god relasjon som fremmer beskrivelsene informanten gir, kan man i større grad sikre at en undersøker det en ønsker å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2012). Med tanke på at jeg studerer på samme sted og har venner som studerer på det valgte studiet, var jeg opptatt av at jeg ikke ville intervjuere studenter som jeg tidligere har hatt en relasjon til.

Under alle intervjuene var jeg opptatt av å fremme åpenhet, tillit og respekt. Jeg var opptatt av å skape en trygg atmosfære mellom meg og intervjuer, slik at informantene lettere ville utdype sine fortellinger. Alle intervjuene ble gjennomført på et av Uia sine grupperom. Jeg benyttet meg av et opptattskilt på døren slik at vi skulle unngå forstyrrelser mens intervjuet pågikk.

Når man arbeider med livshistorier i forskningssammenheng er det viktig at man møter sine informanter/fortellere profesjonelt (Horsdal, 1999). Dette har jeg vært svært opptatt av under alle intervjuene. Og jeg opplever at jeg som intervjuer har fått dette til på en god måte. I selve prosessen med intervjuet foregår det en utveksling der begge gir den andre noe. Fortelleren gir sin tillit, fortrolighet og åpenhet og sin fortelling, mens intervjueren viser sin interesse ved å lytte, viser sin respekt og senere leverer et ferdig produkt med den nedskrevne livshistorien (Horsdal, 1999).

3.4 Kvalitet i forskningsarbeidet

I følge Kvale og Brinkmann (2012) kan det stilles spørsmål om hva som kjennetegnes ved god forskning, og på hvilke måter en forsker går frem for å kunne sitte igjen med et godt produkt. I en forskningsprosess vil refleksjoner rundt nettopp dette være svært viktig i forhold til å være bevisst rundt valg en tar i prosessen. Spørsmålet om kvalitet i kvalitative studier er ikke helt enkelt å besvare ettersom forskere fra ulike tradisjoner og perspektiver kan ha ulike syn på dette (Thornberg & Fejes, 2011). En kan ifølge Thornberg og Fejes (2011) henvende seg til Larssons kvalitetskriterier for kvalitativ forskning for å diskutere forskningens kvalitet. Kriteriene kan være til hjelp når man skal reflektere over viktige kvalitetsspørsmål i et studie.

Staffan Larsson (1994) sine kvalitetskriterier er mange, men jeg velger her å henvende meg til de som er relevant for denne studien. Larsson fremhever det han kaller perspektivmedvitenhet. Perspektivmedvitenhet i mitt studie innebærer at jeg som forsker

reflekterer over mine egne resultater, hvordan disse er avhengig av mitt perspektiv på forskningen, min rolle som forsker og hvordan forskningsprosessen trer frem. Ved å ha en klar og tydelig beskrivelse av dette viser jeg leseren hvordan jeg som forsker kan ha påvirket forskningsarbeidet på ulike måter. Dette kan være et grunnlag for å sikre kvaliteten på min undersøkelse. Videre fremhever han det han kaller for intern logikk. Med dette mener han at det skal ligge en harmoni mellom hensikten med forskningen, studiens problemstilling og forskningsspørsmål, metode for datainnsamling, analyse, samt resultater. Alle disse delene skal henge sammen på en god måte og skal danne en logisk helhet i forskningen. Ved at jeg benytter meg av intervju i min forskning opplever jeg at jeg på best mulig måte kan besvare forskningens problemstilling. Ved å bruke intervju som metode for min undersøkelse blir det her relevant å stille spørsmål ved intervju kvaliteten. Det blir her nødvendig å henvise til intervju prosessen. Kvalitet på datamaterialet betegnes som forskningens reliabilitet, og det viser til hvor pålitelig datamaterialet i undersøkelsen er (Grønmo, 2011). For at jeg skal ivareta reliabiliteten i mitt studie velger jeg å ha en detaljert beskrivelse av hele forskningsprosessen, for å gi leseren innsikt i hele undersøkelsen.

Larsson (1994) beskriver etiske verdier som svært viktig for forskningskvaliteten. Dette føler jeg at jeg har ivaretatt på best mulig måter i form av at alle mine informanter har skrevet under på et informert samtykke og at jeg har søkt om tillatelse for gjennomføringen av studien til NSD. Jeg har også i henhold til NESH (2009) ivaretatt konfidensialiteten på best mulig måte. Dette er beskrevet tidligere under punkt 3.3.8.

Det stilles også krav til kvaliteten i resultatene forskningen gir. Dette innebærer at jeg skal gi en fyldig og detaljert beskrivelse av mine resultater. Disse beskrivelsene skal fange opp det vesentlige i forskningen, samtidig som den beskriver de ulike nyansene som forskningen gir. Jeg har også vært opptatt av at mine resultater fremstilles med god struktur, og at poengene mine kommer tydelig frem, noe som også i følge Larsson (1994) er med på å skape god kvalitet i undersøkelsen.

Harriet Bjerrum Nielsen (1994) stiller spørsmålet om hvordan vi egentlig kan forstå begrepene generalisering og validitet når gjenstanden er en tekst. Larsson (1994) har skissert opp en rekke validitetskriterier omkring kvalitativ forskning. Dette omhandler blant annet empirisk forankring. Med dette mener Larsson at det er et krav om at det som påstås i resultatene er vel forankret i det empiriske materialet.

Jeg har også tatt hensyn til forskningens kvalitet i form av at jeg hele tiden har vært opptatt av at de ulike delene i oppgaven skal harmonere med hverandre, noen som Larsson (1994) kaller for forskningens konsistens. Når det gjelder generalisering, stillers det også i følge Nielsen (1994) alltid krav til en form for generalisering i kvalitativ forskning. Videre skriver hun at teksten ikke bare er en upresis og forførende utgave av en tabell, men noe helt annet. Det er en identifikasjon og en fremstilling av en meningsammenheng som gjør i denne sammenheng en bestemt gruppe av unge jenter forståelige. I følge Nielsen (1994) så er det ikke enhetene eller begrepene som er nivået for generalisering, men meningsstrukturen eller horisontene som hun også kaller det. Når vi skal forstå generalisering i sammenheng med mitt studie kan ikke mitt studie si noe om alle unge jenter i karriererettete studier, men det kan være med på å belyse et fenomen omkring unge jenter i karriererettete studier. Generalisering handler i følge Thornberg og Fejes (2011) om i hvilke grad forskningens resultater kan anvendes på personer, situasjoner, hendelser eller tilfeller som ikke inngår i forskningen. Det stiller spørsmål ved hvilke individer eller grupper den enkelte forskningen er relevant for. Ved at jeg har en tydelig og gjennomiktig beskrivelse av hele denne forskningsprosessen vil det også være opp til hver enkelt jente å finne ut av om dette er noe de kjenner seg i igjen, dette har jeg gjort for å øke troverdigheten på denne studien.

3.5 Analyse av datamaterialet

3.5.1 Narrativ analyse

I følge Jacobsen (2003) er det i narrativ analyse noen faste steg som kan være nyttige å følge. For det første må de sentrale historieelementene identifiseres. Det må altså defineres hva jeg som forsker skal lete etter i teksten når den betraktes som en historie. De alle fleste historier er noe som utvikler seg over en tidsperiode, og som dermed består av sekvenser eller hendelser som skjer etter hverandre, og som på en eller annen måte henger sammen. For det andre må alt som ikke danner et historieelement elimineres fra intervjuet. Jeg må altså finne de sentrale hendelsene som kommer frem i historiene. Jeg kan da stille meg spørsmålene: *Hva skjedde og hvilke konsekvenser gav det?* Og for det tredje må historien leses som en helhet for at det skal være mulig å finne hva som egentlig er historiens budskap. Det kommer her tydelig frem at ved å analysere noe narrativt forsøker man å kartlegge en kjede av hendelser som følger hverandre i tid, der en person går fra å være i en tilstand til en annen.

Ved narrativ analyse er det viktig å være klar over skillet mellom de hendelsene som henger sammen, altså hendelser som forårsaker hverandre, og de hendelsene som bare skjer etter hverandre uten å ha noe sammenheng. Når de hendelsene som har en sammenheng er kartlagt i en tidsakse, vil det være naturlig å kartlegge aktørene som har vært en del av fortellingene, det vil si mennesker, grupper eller organisasjoner som på en eller annen måte preger fortellingene. I narrativ analyse blir disse aktørene definert i ulike roller, det vil si de rollene informantene mener at aktørene spiller. Det er også viktig å avdekke hvilke roller fortelleren selv inntar. Til slutt i den narrative analyse bør jeg kartlegge hva slags bakgrunn de ulike hendelsene utspiller seg i, jeg er her ute etter den bestemte konteksten (Jacobsen, 2003).

I narrativ forskning vil historiene som blir fortalt variere alt etter hvilke kontekst eller setting de blir fortalt i og hvem de fortelles til (Moen, 2011). Det er naturlig at det da kan stilles spørsmål om hvorvidt disse narrativene som blir presentert i forskningsrapporten er sanne. Når dette sentrale spørsmålet stilles, er det viktig å huske et av premissene for narrativ tilnærming, altså at det finnes ingen absolutt sannhet. Vi mennesker erfarer, opplever og fortolker verden ut fra vår egen subjektive posisjon (Moen, 2011). Livshistorieforskning sin styrke er ofte sagt å være at en tar menneskers erfaringer og fortellinger på alvor. Forskeren er med på å skape fortellingene i det fortellende øyeblikket og i fortsettelsen med å behandle det produserte materialet (Karlsson, 2012).

3.5.2 Identitet og forskningens forutsetninger

Marie Karlsson (2012) skriver om fortelling som sosialt situerte handlinger der identiteten tretr fram ved at den som forteller posisjonerer seg selv i relasjon til andre. En måte å analysere identitetsarbeidet som skjer i fortellinger og fortelling som posisjonering er utviklet av Bamberg. Bamberg har fokus på de fortellingene eller samtalene som er mellom personer som kjenner hverandre fra før, og på den delen som vi anser som menneskers hverdagslige kommunikasjon. Uansett om man jobber som Mishler med individuelle intervjusamtaler eller som Bamberg med gruppesamtaler med mennesker som kjenner hverandre, så er premisset det samme at vi må forstå fortellingene som sosialt situerte, det vil si at identitetsspråket formes etter hvilke sammenhenger det fortelles i (Karlsson, 2012).

I følge Karlsson (2012) kan det at jeg har kategorisert mine informanter som ”Unge jenter med karriererettete utdanninger” få konsekvenser. Ved at jeg kategoriserer informantene har jeg posisjonert de i relasjon til meg selv og til andre mennesker i andre situasjoner. Dette kan

få konsekvenser for hvordan de velger å forteller sine historier omkring utdanning, karriere osv. På tross av dette opplevde jeg under alle samtaler at jentene fortalte detaljerte livshistorier.

Ved at jeg benytter meg av narrativ tilnærming ved analysing av tekstene vil jeg forsøke å skape en strukturering i tekstene gjennom å finne mening i de fortalte historiene. Ved at jeg tar utgangspunkt i fortellingene fra intervjuene vil jeg forsøke å utarbeide en narrativ struktur og handlingsforløp. Jeg skal forsøke å skape en sammenhengende historie gjennom å bruke enkeltuttalelser med informantens eget språk (Kvale & Brinkmann, 2012). Dersom jeg er interessert i å finne ut av hvordan identiteten tar form i og gjennom en livshistorie er det viktig at de sosiale kategoriene jeg tar med meg inn i studien ikke tillates å begrense informantenes fortellinger (Karlsson, 2012).

3.5.3 Fra rådata til kategorier

Det er det transkriberte materialet som representerer mine rådata. Jeg har prøvd å finne mening i hver enkelt historie for å komme frem til de enkelte kategoriene. Etter hvert som jeg har transkribert intervjuene mine har jeg stilt meg spørsmålene Hva handler dette om? Hva forsøker informanten å si? Disse spørsmålene har jeg stilt meg under hele transkriberingsprosessen. Intervjuet har vært gjennomført i samsvar med en intervjuguide, men jeg har hele tiden vært opptatt av at det er informanten som i hovedsak skal styre samtalen og få fortelle sin historie, samt at empirien og mitt teoretiske fundament for forskningen også har hatt innvirkning på spørsmålene jeg har stilt. Jeg har gjennom hele intervjuet vært opptatt av å ikke stille ledende spørsmål, noe som jeg føler selv at jeg har lykkes med så langt det har vært mulig. På bakgrunn av at det uten ledende spørsmål har vært enkelte tema som har blitt gjentatt hos mine informanter, styrkes min opplevelse av at det var en uformell samtale mellom meg og informanten.

Jeg har forsøkt å tydeliggjøre sammenhengen mellom spørsmål, informantenes svar og påfølgende kategorier. Eksempelvis omhandler ett av spørsmålene i min intervjuguide om karriere, samtidig som dette er et gjentakende tema i informantenes fortellinger. På bakgrunn av dette ser jeg det som naturlig at karrierens betydning blir en kategori. En underkategori vil derimot være mer styrt av empirien, det vil si at det er informantenes svar som former underkategoriene. For eksempel blir det å kunne "forsørge seg selv" fremhevet i

informantenes historier. Jeg tenker da at en av underkategoriene da kan være "forsørge seg selv.

Jeg har i min utforming av kategorier valgt å fremstille enkelte av kategoriene hver for seg selv om de har nær tilknytning til hverandre. Dette har jeg gjort for å skape en større forståelse av hver enkelt kategori. Hver kategori har undertemaer som er nært tilknytning til selve kategorien, jeg har valgt å gjøre dette for at hver hovedkategori skal for en større utfoldelse. Hovedkategorier med tilhørende underkategorier fremstilles i en tabell som er å finne i begynnelsen av neste kapittel, der jeg presenterer og analyserer det datamaterialet som denne undersøkelsen bygger på.

4. Presentasjon og analyse av datamaterialet

I dette kapittelet vil jeg presentere og analysere undersøkelsens datamateriale. Dette kapittelet er delt inn i tre deler. Den første delen vil være en presentasjon av jentene som er med i denne undersøkelsen. I kapittelets andre del vil jeg presentere og analysere datamaterialet. I kapittelets siste del vil jeg prøve å finne ut av hvordan vi kan forstå de ungen jentenes identitet i lys av det analyserte datamaterialet og med utgangspunkt i studiens teoretiske forståelse. Dette vil jeg gjøre ved å konstruere tre meningssammenhenger. Mitt fokus i denne undersøkelsen har vært å få en forståelse for hvilke identitetsprosesser som kan knyttes til jentenes valg av karriererettede utdanninger? Jeg vil nå starte med å presentere de åtte jentene som har deltatt i denne studien.

4.1 Hvem er jentene i denne undersøkelsen?

Jentene i denne undersøkelsen representerer et utvalg av unge jenter som har valgt utdanninger som kan sees på som karriererettede utdanninger. Jeg vil nå presenterer jentene slik at dere kan bli litt kjent med dem, og for at dere kan få et innblikk i hva slags materiale denne undersøkelsen bygger på. Det er her viktig å være klar over at dette er mine narrativer, og beskriver min forståelse av de livshistoriene som informantene har fortalt i intervjuene. Jeg har som nevnt tidligere valgt å gi alle informantene fiktive navn av hensyn til informantenes konfidensialitet.

4.1.1 Trude 24 år – femte året i et femårig masterforløp i økonomi

Trude er en 24 år gammel kaffe og treningsglad jente fra Østlandet. Hun studerer økonomi, og holder fortiden på med å skrive masteroppgave. Når Trude var yngre var hun veldig interessert i historie, og det var noe hun hadde veldig lyst til å studere. Trude snakket mye sammen med moren og faren sin før hun valgte utdanning. Etter mange samtaler kom de sammen fram til at økonomi var et riktig studie for Trude. Trudes foreldre har begge høyere utdanning, der moren har samme utdanning som Trude nå holder på å ta. Gjennom de fire årene hun nå har gått på studiet har hun vært en engasjert jente, både i studentorganisasjonen og i studentkonferanser. Trude mener at å engasjere seg har en stor fordel med tanke på å få en god jobb i fremtiden. Dette er noe Trude er svært opptatt av. En god jobb i fremtiden motiverer også Trude til å prestere godt i de ulike fagene på skolen. Hun opplever også at foreldrene har forventninger til henne, og hun hater å skuffe dem. Trude håper at hun en gang

kan etablere en familie, men at dette ikke er noe hun vektlegger nå. For øyeblikket er det jobb og karriere som er i fokus hos Trude.

4.1.2 Line 20 år – andre året i et femårig masterforløp i økonomi

Line er en 20 år gammel pliktoppfyllende, strukturert og skoleflink jente fra Sør - Østlandet. Line er en jente som gjennom hele livet har likt å jobbe med skole, og spesielt med tall. Hun var tidlig klar over at det var økonomi hun ville studere. Hun ser også på seg selv som en mammajente og har blitt inspirert av moren til å velge dette studiet. Line sin mor jobber som rådgiver i bank og har også studert økonomi. Line er en aktiv person både på skolen og i livet utenom skolen. Hun er alltid i rute med skolearbeid, samtidig som hun elsker å trene og å være aktiv i studentmiljøet. Line har høye forventninger til seg selv og er veldig opptatt av å få gode karakterer slik at hun kan få en god jobb med en god lønn når hun skal ut i arbeidslivet. Hun drømmer om å få en jobb innenfor et av de fire store revisjonsselskapene. Line vil skape en karriere før hun kanskje en gang senere i livet vil etablere en familie. Men jobb og karriere kommer først. Line opplever at studiet har forandret henne på mange måte, blant annet ved at hun føler seg mer selvstendig og at hun har begynt å kle seg i litt finere klær enn det hun gjorde før.

4.1.3 Torbjørg 25 år – femte året i et femårig masterforløp i økonomi

Torbjørg er en 25 år gammel jente fra Sørlandet. Hun har alltid vært glad i tall og matematikk. Likevel var det tilfeldig at hun endte opp med å studere økonomi. Torbjørg vet ikke hva hun vil bli når hun er ferdig med studiet, men tenker at økonomi er noe som en kan bruke til så mye. Hun er en sosial person og er den i vennegjengen som alle henvender seg til om praktiske ting. Hun er strukturert og liker å ha orden i sakene. På fritiden vier Torbjørg mye tid til reise, hun elsker å oppleve nye ting sammen med sine venner. Torbjørg kommer fra en familie med et kjent navn, dette gjør at hun ikke har lyst å gjøre det dårlig, fordi alle andre i familien hennes lykkes godt med det de holder på med. Likevel ser ikke Torbjørg på dette som noe negativt, heller som en god motivasjonskilde. Torbjørg har helt siden hun var 17 år jobbet i bank etter skoletid og i sommerferier. Hun tenker at dette kan være positivt når hun senere skal søke jobb, i den forstand at hun har mye relevant erfaring. Jobberfaringen var også en av grunnene til at hun valgte en slik utdanning.

Torbjørg er veldig innstilt på og har et ønske om å jobbe ordentlig og å kunne bidra med noe, men likevel innenfor rimelighetens grenser. Hun har et ønske om å skape det hun kaller en

stabil karriere. Hun vil verken være en hjemmeværende husmor eller en person som jobber 80 timer i uka. Hun håper at hun får muligheten til å kombinere familieliv og jobb når den tid kommer.

4.1.4 Astrid 23 år – fjerde året i et femårig masterforløp i økonomi

Astrid er en 23 år gammel familiekjær jente fra Østlandet. Det var veldig tilfeldig at hun begynte på økonomi, for det var egentlig tannlege hun ville bli. Hun har alltid vært flink i matte så derfor valgte hun en utdanning der matte var en stor del. Astrid er veldig glad i rutiner, og liker å se på skolehverdagen som en åttetimers arbeidsdag, og prioriterer alltid skole fremfor noe annet. Hun tilbringer store deler av dagen enten i forelesning eller på en av skolens lesesaler. Astrid har ikke ambisjoner om å få jobb i de store revisjonsfirmaene som veldig mange andre har, hun drømmer om en jobb i et mindre firma der hun kan være med å utvikle bedriften fra starten av. Hun er opptatt av å skaffe seg en jobb der hun trives, og kan både jobbe individuelt og i samarbeid med andre. Astrid ønsker i fremtiden å etablere en familie og ønsker å ha en åtte til fire jobb slik at det lar seg kombinere. Astrid finner motivasjon til å gjennomføre skolehverdagen i trening og det sosiale miljøet utenom skolen. Astrid har gjennom studiet engasjert seg i en studentorganisasjon, og hun opplever at dette har gjort henne mer bevisst på seg selv som person. Hun håper også at dette kan være en fordel når hun om ikke så lenge skal søke jobb.

4.1.5 Anne – Lise 23 år – andre året i et treårig bachelorforløp i økonomi

Anne – Lise er en 23 år gammel jente fra Østlandet. Hun har tidligere fullført ett årstudiet og går nå andre året på bachelor i økonomi og administrasjon. Hun valgte å studere det fordi det ikke var noe annet hun hadde lyst til å studere og fordi hun hadde fått inspirasjon fra broren sin, som også har studert dette. Anne – Lise er et rutinemenneske som liker å få ting gjort tidlig på dagen. Hun liker å jobbe jevnt og trutt gjennom hele semesteret, og bruker fridager til å studere og liker å ligge godt an med skolearbeidet, slik at det ikke blir mye å ta igjen når eksamenene begynner. Anne – Lise vet ikke hva hun vil jobbe med når hun er ferdig utdannet, men hun vet at hun ikke vil jobbe i noen av de store firmaene. Hun ser for seg en jobb på en mindre arbeidsplass, med gode kollegaer og et tett god arbeidsmiljø, der det er mulighet for å gjøre varierte oppgaver. Anne – Lise har et verv i linjeforeningen, og håper at det kan ha en positiv innvirkning på jobb og jobbsøking etter studiet. Anne – Lise sitt største krav til arbeidslivet er at hun skal kunne kombinere sin fremtidige jobb med familie og barn.

4.1.6 Wenche 22 år – andre året i et femårig masterforløp i økonomi

Wenche er en 22 år gammel jente fra Vestlandet. Hun har alltid vært interessert i tall og økonomi, selv om hun gikk realfag på videregående. Wenche er oppvokst med en mor som er økonom, en far som er svært interessert i økonomi og en storebror som også studerer økonomi. Så en kan på mange måter si at det å studere økonomi ligger litt i familien. Wenche liker ikke å få dårligere karakterer enn sine medelever, og har mange lange dager på skolen i eksamenstiden. Hun er ikke en strukturert og rutinert person, noe som gjør at det har blitt en del skippertak på slutten av semestrene. På tross av mange skippertak ender hun som regel opp med gode karakterer. For gode karakterer er noe som er viktig for Wenche. Wenche ser for seg at hun skal ta master, men hun vil ikke ta den på skolen hun går på nå. Dette fordi hun mener at den ikke gjør henne like ettertraktet og interessant på arbeidsmarkedet som det mange av de andre skolene gjør. Hun har et håp om å ta master på en av de kjente økonomiskolene i Europa.

4.1.7 Pia 21 år – tredje året i et femårig masterforløp på sivilingeniør

Pia er en 21 år gammel jente fra Vestlandet. På videregående tok Pia realfag og har alltid vært glad i teknologiske fag, og det har alltid vært planen at Pia skulle studere noe i den retningen. Pia er en person som alltid må ty til skippertak, men ser likevel på seg selv som en strukturert person som liker å ha kontroll. Hun er oppvokst i en familie der alle har høyere utdanning, og der utdanning nærmest er en selvfølge. Pia ønsker at hun skal få en god jobb med en god lønn når hun er ferdig med utdanningen, og hun sikter mot en jobb som gir henne litt stauts. Pia har fokuset rettet mot arbeidsliv og karriere, men har også et ønske om å en gang få barn. Hun håper at hun får muligheten til å kunne kombinere dette, men for øyeblikket og i tiden fremover er det jobb Pia vil fokusere 100% på. En god jobb med en god lønn motiverer Pia til å fullføre studiet med gode karakterer .

4.1.8 Mari 20 år – første året i et femårig masterforløp på sivilingeniør

Mari er en 20 år gammel jente fra Vestlandet. Hun liker å ta bilder og lage mat, dette er noe hun vier mye av sin fritid til. Hun har ikke helt klare planer for fremtiden, men hun har valgt å studere ingeniør fordi hun føler at dette er en sikker utdanning som kan gi henne en god jobb i senere i livet. Valgprosessen gjorde Mari ganske forvirret men hun føler hun har endt opp på et studie som på mange områder er riktig for henne. Selv om Mari begynte å studere rett etter videregående så ønsket hun aller mest å ta et friår. Dette fordi hun ville tenke seg nøye om og fordi hun liker å gjøre ting 100% når hun først gjør noe. Familie og venner var nok den største

grunnen til at hun begynte å studere rett etter videregående. Mari opplever at det er viktig for familien at hun tar en utdanning, og hun føler nok på mange måter at de forventer mye av henne. Mari er opptatt av at hun gjennom sitt yrke skal kunne bidra med sin kunnskap, og håper at hun får muligheten til det gjennom den jobben hun ender opp med etter studiet. Familie er også viktig for Mari, men å etablere en selv har hun ikke tenkt så mye på enda. Men hun har et ønske om å engang i fremtiden få barn, hun vil ikke at hele livet skal dreie seg om jobb og yrkesliv.

4.2 Analyse av datamaterialet

Gjennom intervjuene med jentene, ser jeg at det er noen områder som fremtrer som særlig betydningsfulle for mitt studie. Dette er områder som omhandler utdanningsvalg, rollemodellens betydning for utdanningsvalg, ytre og indre press i studietiden, forventninger og ambisjoner til det fremtidige yrket, motivasjon og drivkraften for studiet og yrkeskarrierens betydning. Disse har jeg valgt å fremstille i en tabell, som er å finne på neste side.

For at hver av disse områdene skal få en utfyllende betydning har jeg valgt å lage underkategorier. Disse underkategoriene har jeg kommet frem til ved å ta utgangspunkt i det som er fremtredende i jentens fortelling. Etterhvert i dette kapittelet ser jeg det som hensiktsmessig å trekke inn sitater fra de unge jentenes fortellinger. Det gjør jeg fordi dette er med å belyse kategoriene ytterligere. Jeg bruker (...) fremfor enkelte av sitatene for å vise at deler av sitatet er utelatt. Kapittelet vil være oppbygd med utgangspunkt i tabellen som vist på neste side.

Tabell 1. Kategorier

Reflektert/ ureflektert utdannings- valg	Rollemodellens betydning for utdanningsvalg	Ytre og indre press i studietiden	Forventninger og ambisjoner til fremtidig yrket	Motivasjon/ drivkraft for studiet	Yrkes- karrierens betydning
Tilfeldig	Foreldre	Studie- kamerater Familie Arbeidslivet	Store ambisjoner	Høy lønn	Status og det å lykkes
Bevisst	Søsken	Lyst til å være best	Langvarig erfaring	Karakterer	Forsørge seg selv
Erfaring fra tidligere relevant jobb	Andre familie- medlemmer		Hyggelig arbeidsplass		Kombinasjons- muligheter familie/jobb

4.2.1 Reflektert / ureflektert utdanningsvalg

Med kategorien reflektert/ ureflektert utdanningsvalg ønsker jeg å få en større forståelse for om det valget jentene har tatt er et reflektert valg eller et ureflektert valg. Det er tydelig tre ulike karakteristikk som går igjen i flere av informantenes historier. Det er tilfeldig utdanningsvalg, bevisst utdanningsvalg og utdanningsvalg på bakgrunn av erfaring fra tidligere relevant deltidsjobb. Jeg opplever at disse tre kategoriene på en god måte presenterer de beskrivelsene av utdanningsvalg som har gått igjen i informantenes livshistorier.

I følge Illeris et al (2009) er ikke utdanning lenger bare et tilbud og en fordel for de unge, i dagens samfunn er utdanning nærmest blitt en forutsetning for at hvert enkelt skal klare seg i samfunnet, på arbeidsmarkedet og i livet generelt. At utdanning har blitt en forutsetning og ikke lenger bare et tilbud er også noe som går igjen i jentenes fortellinger. Det er mange av jentene som fremhever at de på mange måter opplever at de ikke har noe valg, ja at de faktisk må ta en utdanning. Illeris et al (2009) sier også at det blir viktigere og viktigere å velge denne rette utdannelsen. Valg av utdanning er i følge Andreassen et al (2008) en langvarig prosess som starter tidlig i ungdomsårene. Den starter med at vi har en forståelse av oss selv som person og en forståelse av forskjellige yrker vi møter på i ulike sammenhenger i livet. Valget begynner tidlig ved at vi mennesker avgrensner og velger bort det som skaper konflikt med vår egen selvforståelse. Andreassen et al (2008) sier at avgrensningen starter allerede når

vi er små barn, som en ubevisst prosess, der miljøet vi lever i, og våre rollemodeller er med på å påvirke avgrensningene.

Tilfeldig

Et tema som tidlig utfoldet seg i samtalene jeg har hatt med de unge jentene var valg av utdanning. Det kom på mange måter tydelig frem i samtalene at de beskriver utdanningsvalg på samme måte som Andreassen et al (2008) beskriver det. Flere av de unge jentene forteller i sine historier at de tidlig begynte å tenke på hva de skulle bli når de ble stor, men at dette også opplevdes på mange måter som et svært vanskelig valg. Dette på grunn av alle de ulike valgmulighetene som er tilgjengelig i dag. Flere av jentene sier at det var ganske tilfeldig at valget havnet på akkurat dette studiet. Dette kommer tydelig frem i det en av jentene sier dette:

“Det var egentlig veldig tilfeldig at jeg begynte å studere økonomi. Jeg hadde ikke noen økonomifag på videregående. Jeg hadde realfag, så det var egentlig den veien jeg hadde tenkt til å gå, men så ble jeg veldig usikker etter at jeg hadde vært en del i jobbpraksis på det jeg hadde tenkt til å studere, ja det var egentlig tannlege jeg hadde tenkt til å bli. Ja, jeg fant vel egentlig ut at det ikke var noe for meg, ja helsefag generelt. Så da tenkte jeg litt på kjemi, men så har jeg hørt at det er vanskelig å få jobb med en slik utdanning. Så da tenkte jeg liksom “hva skal jeg da”, og så liker jeg jo matte, så da ble det egentlig bare å finne noe som inkluderer matte, og da ble det økonomi. Så jeg vil beskrive mitt valg som veldig spontant og tilfeldig”.

Det kan forstås ut i fra følgende sitat at denne jenta opplevde sitt utdanningsvalg på mange måter som svært forvirrende. Selv om hun beskriver sitt valg som spontant og tilfeldig, ser vi likevel at hun har eliminert bort de utdannelsene som hun med tiden har funnet ut at ikke passer for henne, samt yrker som hun har hørt ikke er lett å få jobb i. Det kan forstås ut fra følgende sitat at hun har tatt hensyn til fag som interesserer henne når hun skulle velge utdanning, men det at det akkurat ble økonomi kan vi forstå som tilfeldig. På bakgrunn av alle valgmulighetene som er tilgjengelig i dag, kommer det også frem i jentenes fortelling at dette er noe som har vært vanskelig når de skulle velge hva de skulle begynne å studere. Dette kommer tydelig frem i det en av jentene kommer med følgende uttalelse.

“Proessen før jeg valgte var vel litt sånn forvirrende. Ja, som jeg sa så visste jeg jo ikke hva jeg skulle velge. Det er liksom så uendelig mange valg, mange av dem vet jeg ikke engang hva innebærer. Det er så mye rart man kan studere i dag. Men det er sikkert mye spennende da. Uansett, jeg valgte dette, og er så langt fornøyd. Men jeg vet jo enda ikke om det er dette jeg vil jobbe med når jeg blir voksen. Det er så vanskelig når det er så mange valg, man er liksom usikker på om man har valgt det rette, og så må man liksom tenke litt på jobb også, det er jo så mange som ikke får jobb når de er ferdig utdannet. Det er litt skummelt å tenke på synes jeg. Og jeg tenker at det kanskje kan gjøre valget enda mer komplisert. I alle fall føler jeg litt på det. Fremtiden er liksom litt skummel å tenke på”.

Ut i fra det hun beskriver forstår jeg at den unge jenta opplever utdanningsvalget som et svært krevende valg, og at hun enda ikke er sikker på om hun har valgt det rette. Det kan også forstås ut i fra dette at hun ser på fremtiden som veldig usikker i det hun fortsatt er tvilende på sitt valg. Hun opplever fremtiden som usikker i det hun sier at det i dag er så mange som ikke få jobb når de er ferdig utdannet. Dette kan nok på mange måter skape frykt hos dagens unge. Det hun beskriver går igjen i flere av samtalene jeg har hatt med de unge jentene. De beskriver sitt valg av utdanning på mange måter som svært tilfeldig og at det i siste liten bare ble tatt et valg. Dette kommer tydelig frem i en av jentenes beskrivelse der hun sier følgende:

“Jeg hadde veldig mange ting jeg ville, så jeg byttet egentlig sånn frem og tilbake den siste måneden. For det jeg hadde trodd jeg ville det ville jeg plutselig ikke lenger. Så da visste jeg ikke i det hele tatt. Så det var egentlig litt sånn i siste liten at det ble økonomi øverst da”.

Med det denne jenta forteller kan vi forstå at det på mange måter har vært et tilfeldig valg. Videre forteller hun også dette om sitt valg; *“det var egentlig ikke noe annet enn at det var det jeg trodde kunne være noe for meg. Sånn der og da. Ja, det var vel egentlig bare derfor jeg valgte som jeg gjorde”.* Det er flere av jentene som beskriver sitt valg som tilfeldig, selv om de også forteller at valget de har tatt, er tatt på bakgrunn av at de tror det er noen som kan passer for dem.

I uttalelsene som er fremhevet overfor peker også de unge på alle valgmulighetene som befinner seg i dagens samfunn. Det kommer tydelig frem at dette er noe de unge jentene

opplever som svært krevende. Dette kan ses i sammenheng med Ziehe's begrep søkeprosesser. Med dette begrepet mener Ziehe at de unge i dag hele tiden involverer seg i grenseløst mange muligheter, og han fremhever utdanning og valg av yrke som en av mange (Illeris, 2002). Jeg opplever at det mine informanter sier er i tråd med Ziehe sitt begrep i det de problematiserer de uendelig mange valgene som finnes på utdanningsmarkedet i dag. Det er spesielt de jentene som beskriver sitt valg som tilfeldig som peker på problematikken ved de uendelig mange valgene.

Selv om enkelte av jentene beskriver sitt valg av utdanning som på mange måter tilfeldig, opplever jeg at de er reflekterte rundt sitt valg. Likevel skiller disse jentene seg fra de jentene som forteller i sine historier at de har vært svært bevisst rundt sitt valg av studie. Dette gir grunnlag for en ny kategori som tar for seg de jentene som beskriver sitt utdanningsvalg som et bevisst valg.

Bevisst

Flere av jentene jeg har snakket med forteller at de opplever at valget de har tatt er et bevisst og reflektert valg. Dette fordi de har tatt valg på bakgrunn av at de har hatt en antakelse om at studiet på flere måter har passet overens med det egenskapene de anser som sterke, og som de selv føler at de gjennom sin skolegang har mestret på en god måte. Dette kommer frem i flere av samtalene da de ved å beskrive sitt valg av studie peker på tidligere skolegang og fag ved skolen som de har opplevd som ekstra interessante. Dette kommer tydelig frem i denne kommentaren der en av jentene forklarte sitt valg slik: *“fordi jeg er glad i tall generelt, jeg liker å jobbe med tall, og har gjennom oppveksten følt at å jobbe med tall er noe jeg mestrer”*. Det fremheves her noe som kan ses i tråd med Frank Parsons karrirerteori, som blant annet sier at det er avgjørende for yrkesvalg og utdanningsvalg at en har en tydelig forståelse av seg selv som person, sine interesser, sine anlegg, ambisjoner, ressurser og begrensninger (Parsons, 1909).

En annen jente beskriver også sitt valg som et bevisst valg i det hun kommer med følgende kommentar:

“Ja , det startet vel med at jeg alltid har vært veldig skoleflink, jeg har alltid likt å jobbe med skole. Og når jeg da er flink og liker det, så tenkte jeg at jeg må benytte meg av den ressursen jeg har. Jeg valgte dette fordi jeg vet at jeg får en god jobb,

samtidig som jeg vet at jeg kan studere og jobbe med noe jeg liker. Samtidig som jeg har funnet ut at sånn helsefag ikke er noe for meg. Så valget var vel ganske enkelt”.

Med utgangspunkt i det denne jenta forteller kan vi forstå at hun er sikker i sitt valg. Hun har i likhet med flere av de andre jentene tatt valg på bakgrunn av at det er noe som hun liker å gjøre, samtidig som hun vet at hun er sikret en god jobb etter utdannelsen. Hun er også bevisst rundt de områdene som overhode ikke interessere henne, og dette har gjort valget hennes enkelt. Det er flere av mine informanter som i samtalen fremhever dette.

En av jentene jeg har intervjuet peker på det som tilsynelatende kan oppleves som et midlertidig valg i det hun kommer med følgende uttalelse, *”ja altså, jeg tok et valg der og da, men det betyr jo ikke at jeg ikke kan velge noe annet etter hvert. Det er jo bare til å slutte hvis jeg finner ut at det ikke passer for meg”.* Det denne jenta sier bekrefte i teorien av Illeris (2002) i det han skriver at hver gang de unge tar et valg så er det kun et midlertidig valg, for de har alltid muligheten til å velge på nytt, noe som vi ser at de unge ofte også gjør. Denne jenta forklarer sitt valg som et bevisst valg, samtidig som hun også ikke er redd for å ta et valg. Dette fordi hun vet at det er muligheter for å kunne bytte studieretning dersom hun skulle finne ut at det ikke passet for henne likevel.

Erfaring fra tidligere relevant jobb

Med utgangspunkt i samtalene jeg har hatt med jentene kommer det også frem at de har tatt utdanningsvalg på bakgrunn av tidligere jobberfaring. Med tidligere jobberfaring menes det at de unge jentene har hatt en eller flere jobber i løpet av sin oppvekst som kan relateres til studiet de har valg å studere. Jobbene de eventuelt har hatt har vært deltidsjobber som har foregått utenom skolegangen, altså på deres fritid. En av de unge beskriver sitt utdanningsvalg på følgende måte:

”Jeg har siden jeg var 17 år jobbet deltid i bank i tillegg til å gå på videregående. Det har vært i ulike stillinger i bank både etter skolen og om sommerne. Jeg føler at det har vært en av de viktigste faktorene for at jeg valgte dette studiet. Jeg fikk på en måte litt kjennskap til hva en kunne jobbe som etter en slik utdanning. Og det gav på mange måter mersmak”.

Ut i fra dette kan en forstå at også kjennskap til mulige yrker også kan være en faktor som kan spille en avgjørende rolle for valg av studie. Dette blir bekreftet av Frank Parsons karriere teori. Denne teorien vektlegger det å ha kunnskap om arbeidslivet. Det er viktig å ha kunnskap om ulike krav de forskjellige yrker stiller, og hvilke suksesskriterier de har, samt vite hvilke fordeler og ulemper yrkene har (Parsons, 1909). Jentene som forteller at de har tatt et valg på bakgrunn av tidligere erfaring virker tilsynelatende reflekterte rundt det valget de har tatt.

I kategorien utdanningsvalg ser jeg særlig tre mønstre som går igjen når de unge forteller om sine valg av utdanning. Det ene er de jentene som forteller at de har valgt utdanning på bakgrunn av at de opplever at utdannelsen bygger på faktorer som de gjennom oppveksten og i livet generelt har mestret. Dette er de jentene som jeg opplever er svært reflekterte i sitt valg av utdanning, samtidig som de har tatt et bevisst valg. Det andre mønsteret er de jentene som forteller at valget de har tatt er på mange måter svært tilfeldig, dette fordi de ikke har visst hva de skulle velge, og at det derfor bare har blitt tatt et valg. Disse jentene fremstår også som mindre reflekterte rundt det valget de har tatt. Det siste mønsteret er de jentene som har tatt valg på bakgrunn av at de har tidligere erfaring med de yrkene denne utdannelsen gir. Disse jentene fremstår også som reflekterte rundt de valget de har tatt, men likevel i mindre grad enn de som er veldig klar på at valget de har tatt er et bevisst og reflektert valg.

4.2.2 Rollemodellers betydning for utdanningsvalg

Forskning viser at utdanningsnivået til foreldre på ulike måter påvirker unges valg av utdanning. Ikke bare har utdanningsnivået til foreldre en direkte påvirkning, forskning viser også at foreldres utdanning øker unges interesse for utdanning, skaper ambisjoner hos de unge, og gir de unge ønske om å prestere godt (Haugen, 2014; Moafi & Aamodt, 2009; Andreassen et al., 2008). På bakgrunn av denne forskningen og i forhold til informantenes fortellinger ble rollemodellers betydning for utdanningsvalg en viktig kategori. Denne kan på mange måter forstås i sammenheng med kategorien overfor om reflektert og ureflektert utdanningsvalg, men jeg velger likevel å ha denne for seg selv fordi jeg ser på denne kategorien som svært sentral. Med denne kategorien vil jeg se på hvilke innflytelse rollemodeller har på mine informanter når det gjelder valg av utdanning. Det er også under denne kategorien noen karakteristikk som er fremtredende. Det er foreldre, søsken og andre familiemedlemmer. Jeg har her vært opptatt av å se på hvilke beskrivelser informantene gir omkring foreldres utdanning og generelt andre familiemedlemmers utdanning, og om dette på

noen som helst måte kan forstås som en inspirasjonskilde for de unge. Alle mine informanter bekrefter gjennom sine livshistorier at de på en eller annen måte har blitt inspirert eller påvirket av foreldre eller andre familiemedlemmer til å velge den utdanningen de har gjort. På tross av dette er det likevel ulike måter de unge beskriver dette på. Selv om mine informanter har fortalt meg at de har blitt inspirert eller påvirket av familiemedlemmer når det gjelder utdanningsvalg, er dette bare en av flere faktorer som de trekker frem når de beskriver sine valg. Det kommer også frem i fortellingene til mine informanter at de har en eller flere nære familiemedlemmer som har høyere utdanning.

Foreldre

Som presentert ovenfor bekrefter forskning at foreldres utdanningsnivå på ulike måter påvirker de unge i sine valg av utdanning, dette blir også bekreftet av mine informanter. En av jentene jeg intervjuet kom med følgende kommentar om faktorer som hadde hatt en innvirkning på hennes studievalg: *“Jeg har en mor som jobber i bank, og mange sier at jeg ligner litt på henne da. Ja, jeg er jo en mammajente så det kan jo kanskje tenkes at jeg har blitt inspirert der da”*. Vi kan forstå ut i fra dette at mor har vært til inspirasjon når denne jentene skulle velge utdannelse.

Det kommer også frem i en av jentenes fortelling at foreldre har vært mer enn bare en inspirasjonskilde når hun skulle velge utdannelse, dette kommer tydelig frem i det en av jentene forteller dette: *“(...) jeg snakket veldig lenge med mamma og pappa, ja sånn som man gjør når man skal ta avgjørende valg i livet. Og så valgte egentlig de på en måte økonomi. Men altså, jeg hadde jo lyst, men vi bestemte kanskje litt sammen at økonomi var det riktige for meg da”*.

Vi kan forstå ut i fra denne kommentaren at foreldrene har vært mer enn bare en inspirasjon. De kan forstås som en direkte påvirkning i det jenta peker på at de sammen har bestemt at hun skal studere økonomi. Hun sier videre at foreldrene var opptatt av at utdanningen skulle gi henne en god jobb, og at det var mye av grunnen til at de sammen bestemte at økonomi var et godt valg. Dette kommer frem i det jenta videre forteller dette: *“De var jo opptatt av hva jeg kunne tenke meg å jobbe som, selv om jeg ikke er særlig glad i tall og økonomi, så vet vi jo at jeg kan få en god jobb med denne utdannelsen, ja litt sånn lederstillinger og andre gode stillinger”*. Det som er interessant ved det denne jenta sier, er at hun inkluderer foreldrene svært mye når hun snakker om hvorfor det nettopp ble denne utdannelsen. Det kan på mange

måter virke som om hennes personlige interesser og ferdigheter ikke er tatt i betraktning fordi de har vært mest opptatt av at hun skal ta en utdanning som gir henne en god jobb.

Søsken

I min undersøkelse peker flere av de unge jentene på at også søsken har hatt en betydelig rolle når de skulle velge utdanning. Det kommer frem i flere av historiene som de har fortalt til meg. Det er flere av jentene som har forteller at de har søsken som enten studere det samme som de, eller som har studert det samme. Ved at de har hatt søsken som har studert det samme eller studerer det samme, har de fått et innblikk i hva studiet handler om, og har på den måten fått en følelse av at valget de tar på mange måter oppleves som tryggere. De som har søsken som er ferdig utdannet peker også på at de har fått en større forståelse av hvordan utdannelsen fungerer i praksis. Dette viser igjen at mine informanter på mange områder bekrefter Parsons (1909) sin karriereteori som sier at kunnskap om arbeidslivet er en viktig faktor for valg av utdanning. Det er tenkelig at de får denne informasjonen om arbeidslivet gjennom nære relasjoner til søsken. Dette bekreftes i følgende utsagn:

“Storebroren min har gått siviløkonom så jeg synes at det hørts veldig spennende ut, og så synes jeg at det virker som om han har en veldig spennende og lærerik jobb, så mye av grunnen til at jeg valgte dette, var nok fordi at jeg via han visste liksom litt hva jeg gikk til”.

Andre familiemedlemmer

Flere av jentene fremhever også at andre familiemedlemmer har hatt betydning for deres valg av utdanning. De sier at de på en eller annen måte har blitt inspirert av familien generelt. En av jentene forteller at besteforeldre har vært en stor inspirasjonskilde, dette kommer frem i det en av jentene forteller dette: *“Det ligger liksom litt til familien å studere økonomi, mine bestefedre studerte det. De har fra jeg var liten fortalt meg mye om sitt yrke, og jeg har alltid synes at det har virket veldig spennende”.*

Det kan ut i fra det jenta forteller forstås som at hun opp gjennom sin barndom har fått en forståelse for hva det å studere økonomi innebærer. Denne uttalelsen kan også sees i tråd med det Parsons (1909) karriereteori sier om at kunnskap om arbeidslivet er en viktig faktor for utdanningsvalg. Dette tyder også på at nære relasjoner til familiemedlemmer kan gi informasjon om arbeidslivet som er med på å påvirke utdanningsvalget jentene har tatt.

Med kategorien rollemodellens betydning for utdanningsvalg kan det forstås som at alle mine informanter på en eller annen måte har blitt inspirert eller påvirket av enkelte familiemedlemmer når de skulle velge utdanning. Dette er alt fra direkte påvirkning fra foreldre til informasjon fra søsken og andre familiemedlemmer gjennom oppveksten.

4.2.3 Ytre og indre press i studietiden

Med kategorien ytre og indre press i studietiden ønsker jeg å tydeliggjøre de faktorene som informantene mine beskriver som press i studiehverdagen. Det synes ut i fra samtaleene jeg har hatt med jentene at de gir uttrykk for at de er reflekterte og bevisste over at det er ulike faktorer i hverdagen som påvirker dem på ulike måter. Med utgangspunkt i mine informanters fortellinger vil jeg først ta utgangspunkt i det informantene mine forteller som kan være ytre press, deretter det indre presset. Det ytre presset tar for seg studiekamerater, familie og arbeidslivet.

Studiekamerater

Et tema som særlig trer frem i det jentene forteller meg er at de på mange områder opplever press i hverdagen, og det spesielt relatert til prestasjoner tilknyttet studiet. De beskriver dette som noe som påvirker dem på både godt og vondt. Det fremheves spesielt det med prestasjoner og karakterer når de snakker om ting de opplever som press i hverdagen. En av jentene fremhever dette når hun sier følgende:

“Det er jo veldig deilig å være student, det er liksom så fritt. Men så er det på mange måter veldig tøft også. Man må jo jobbe hardt for å kunne henge med, og jeg føler at det er veldig mange som jobber veldig mye. Det kreves jo mye arbeid for å på en måte kunne konkurrere om de beste karakterene da. Så jeg føler at det liksom ligger et press innad i klassen og blant vennene mine. Og det synes jeg ofte kan være tøft å takle”.

Det synes ut i fra samtaleene jeg har hatt med jentene at det er stor enighet om at det å være student på mange måter er krevende og ofte tøft å takle. De forklarer dette presset ved å legge vekt på at det alltid er en form for konkurranse om de beste karakterene. Det er selve konkurransen jentene beskriver som tøff, fordi det ikke alltid går slik de håpet og nederlaget da blir vanskelig å takle. Dette beskriver en av jentene på denne måten: *“(..) det er kjipt å være den i klassen som ikke strekker til”.* Det jentene forteller kan sees i sammenheng med det

forsker Mira Aaboen Sletten sier, da hun i sin forskning peker på at dagens unge ofte føler på en rekke forventninger om det å være vellykket på alle områdene. Hun sier videre i sin forskning at unge i dag og spesielt jenter er omringet av det hun kaller et forventningsjag, der det handler om å prestere og innfri på alle områder. Hun viser i denne forbindelse til en dramatisk økning i depressive plager hos unge jenter (Egge, 2014). Dette er ikke noe som har kommet frem hos mine informanter, men dette er jo også et veldig sårbart tema. Og det kan tenkes at dette er noe som ikke jentene ville fortalt meg.

En annen jente forteller også at hun føler på presset, men at hun selv ikke lar det på noen måte påvirke henne, dette kommer klart frem i det jenta peker på dette i sin fortelling:

“Selyfølgelig er det press rundt det med karakterer og sånt, men jeg tror at det handler om at jeg selv har latt meg prestere det beste jeg kan, og så får det være bra nok. Jeg forventer ikke så mye av meg selv, og jeg tror at når man ikke gjør det, altså jeg forventer jo ting, men når du på en måte ikke legger det store presset på deg selv da, så er det lettere å ikke føle så sterkt på det presset fra andre”.

Når de unge jentene har fortalt meg om hvordan de opplever press og forventninger i hverdagen ser jeg at det er et klart skille mellom de jentene som har studert i flere år og de jentene som er tidlig i utdanningsforløpet. Dette skillet viser tydelig at de jentene som har studert over en lengre periode ikke lar seg styre av presset og forventningene på samme måte som det de nyere studentene gjør. Det som er interessant med dette skillet er at de jentene som har studert lengst forteller at de gjennom den tiden de har studert har lært seg at det ikke alltid handler om å være god nok for alle andre, samtidig som de opplever at de ikke tar innover seg alt presset på samme måte som de gjorde i begynnelsen av studiet. Dette kan forstås ut i fra følgende uttalelse: *“Jeg har liksom i takt med studieforløpet lært med at det ikke alltid handler om å få toppkarakter, det handler jo like mye om hva jeg har lært gjennom semesteret. En karakter er jo bare en bokstav på et papir”.*

Samtidig som noen opplever presset på en negativ måte er det også andre som beskriver at det har en positiv innvirkning i den forstand at de får motivasjon og lyst til å prestere bra. Dette kommer tydelig frem når en av jentene beskriver det slik: *“litt press er for meg bare bra, det får meg til å jobbe hardere og å prestere bedre”.*

En av jentene sier at hun blir motivert av venner i studentmiljøet fordi hun ikke selv er en person som er tidlig ute med skolearbeidet. Hun sier videre at hun blir stresset dersom andre har kommet lengre enn henne med pensum, og at dette stresset er bra for henne fordi hun på den måten får ting gjort. Hun sier også at hun hater å være dårligere enn andre, og det gjør at hun blir motivert til å gjøre det enda bedre. Ut i fra det denne jenta forteller kan det forstås som at hun blir motivert av at det er konkurranse i skolemiljøet. Det kan også her tenkes at denne jenta er en av de som er med på å skape denne konkurransen.

“Etter jeg begynte å studere økonomi, så er jeg mer opptatt av å kle meg penere. Ja, i sånne pene skjorter og sånt”

Det kan tenkes ut i fra det denne jenta forteller at hun har begynte å kle seg finere fordi hun skal passe inn i det miljøet som er rundt økonomistudentene. Dette kan forstås som en ytre press som kommer fra personer i det sosiale miljøet hun oppholder seg i.

Familie

Det er ikke bare venner og studentmiljø som kommer frem i beskrivelsene til jentene når de forteller om faktorer som de opplever som press i studiehverdagen. Det kommer også frem i det jentene forteller at de på en eller annen måte opplever at foreldre og familie har forventninger til dem som på en måte legger litt press på dem. Alle jentene i denne undersøkelsen har en eller flere familiemedlemmer som har høyere utdanning. Når vi ser dette i sammenheng med hvordan jentene beskriver at de opplever at foreldrene eller andre familiemedlemmer har forventninger til dem, viser deg seg at de jentene som beskriver dette som sterkest er også de jentene som har flest familiemedlemmer med høyere utdanning. Det kommer tydelig frem da en av jentene peker på dette i sin fortelling:

“Jeg føler at foreldrene mine har ganske store forventninger til meg, så jeg kjenner på det forventningspresset. Jeg vil jo leve opp til forventningen. Jeg synes det er flaut å si til foreldrene mine at jeg har fått en C på en eksamen liksom. Det er ikke noe kul følelse. Jeg føler ikke at jeg gjør foreldrene mine noe særlig stolte da liksom”.

I jentenes livshistorier blir alt fra foreldre og onkler til besteforeldre nevnt, men det er foreldre som er fremtredende i jentenes fortellinger. Enkelte av jentene sier også at de opplever at de har forventninger til seg selv på vegne av foreldrene fordi de vil gjøre foreldrene stolte. Dette

kommer frem i det av jentene forteller dette: ” (...) kanskje mest på de forventningen jeg har til meg selv, fordi jeg har lyst til å være flink og fordi mamma, pappa og resten av familie skal være stolte av meg”

Dette kan forstås som at enkelte av jentene skaper disse forventningene selv, og at det i bunn og grunn ikke er foreldrene som sitter på forventningene. Dette kan også ses i tråd med forskning som sier at foreldrenes utdanningsnivå har en indirekte påvirkning ved å gi de unge ønske om gode resultater og prestasjoner (Haugen, 2014; Moafi & Aamodt, 2009; Andreassen et al., 2008).

Samtidig som enkelte av jentene sier at de opplever at foreldre har forventninger som de igjen opplever som et press, er det andre jenter som sier at forventningspresset fra foreldre ikke er like stor eller ikke til stede i det hele tatt. En av jentene sier at: ” (...) de hjemme sier bare at jeg skal gjøre så godt jeg kan, det har jeg også fått høre gjennom hele oppveksten min”.

Videre forteller denne jenta at hun alltid har jobbet mye med skolen og har stort sett bare fått karakterer som befinner seg i øvre del av karakterskalaen. Hun uttrykker i fortellingen sin at kanskje det er grunnen til at foreldrene ikke viser store forventninger til henne, fordi det ikke er så mye mer å forvente. Videre sier hun at det nesten ikke er gøy lengre fordi hun på mange måter føler at de tar det som en selvfølge at hun presterer bra. Med utgangspunkt i dette kan det tenkes at denne jenta på mange måter skulle ønske at hennes gode prestasjoner skulle blitt mer verdsatt av familien.

Arbeidslivet

Det kommer frem i samtlige av de samtale jeg har hatt med mine informanter at det synes å være enighet om at arbeidslivet prøver å skape ambisiøse studenter, særlig er dette fremtredende i fortellingene til de jentene som studerer økonomi. Dette kommer frem i det en av jentene peker på dette i sin fortelling:

“(...) det er jo sånne bedriftspresentasjoner da. Der de store firmaene kommer og forteller om seg selv osv. Så lokker de med pizza og sånt. Jeg føler at de kommer der for å skape ambisjoner hos oss, samtidig som de forteller hva som forventes av oss når vi skal ut i jobb”.

Videre forteller denne jenta at hun opplever at disse bedriftspresentasjonene skaper et press hos studentene. Dette fordi det er mye snakk om gode prestasjoner, og at en i tillegg til studie skal være aktiv på andre områder, som for eksempel det å ha et verv i tilknytning til studiet. Dette viser igjen at individuelle handlinger og prestasjoner omsettes i verdi og har mye å si for hvilke fremtidsmuligheter den enkelte har. Disse individuelle handlingene og prestasjonene kan gi individer tilgang til suksess, samtidig som de for andre kan være et nederlag (Illeris et al., 2009).

Lyst å være best

Samtidig som jentene peker på en rekke faktorer som kan forstås som et ytre press, er det enkelte av jentene som forteller om det som kan forstås som et indre press. Dette kommer tydelig frem når enkelte av jentene fremhever at de har lyst til å til være best. Gjennom det de forteller opplever jeg at lysten til å hele tiden være best er noe som setter press på dem. Lysten til å være best er særlig fremtredende hos de jentene som verdsetter karriere og prestisjefylte yrker høyt. De forteller videre at lysten til å være best må være der fordi det kreves gode prestasjoner får å kunne konkurrere om de beste jobbene. Dette kommer frem i følgende kommentar:

“Jeg har jo en foreløpig plan om å komme inn i en av de store revisjonsfirmaene (...) så da må jeg vise at jeg kan, det er mye på grunn av det at jeg er opptatt av å være best. For de firmaene vil jo bare ha de aller beste på markedet”.

På bakgrunn av dette sitatet kan det tenkes at det ligger forventninger fra samfunnets side som jentene opplever setter press på dem. En av de andre jentene beskriver presset med følgende utsagn *“det er jo liksom litt kampen for tilværelsen”*. Dette er i tråd med det Illeris et al (2009) sier om det økte individualiseringspresset som er innenfor skole og utdanning i dag. I følge Illeris et al (2009) har individuelle handlinger og prestasjoner fått større betydning i den forstand at det omsettes i verdi og sier noe om hvilke fremtidsmuligheter hvert enkelt individ har. Enkelte av mine informanter bekrefter at de kjenner sterkt på det økte individualiseringspresset som er i dag. På bakgrunn av at individuelle handlinger og prestasjoner omsettes i verdi som igjen får betydning for hvilke jobber den enkelte kan få, viser dette også at det kanskje ikke bare er lysten til å være best det handler om, men også behovet for å være best.

Når også individuelle handlinger omsettes i verdi og får en betydning for hvilke jobber den enkelte kan få etter endt utdanning viser dette at det ikke bare er prestasjonene de fremtidige arbeidsgiverne ser etter. Enkelte av mine informanter fremhever i sine fortellinger at de i løpet av studietiden sin har engasjert seg i en eller annen form for studentorganisasjon, linjeforening eller studentkonferanse. Grunnene som jentene her peker på er at det gjør dem mer attraktive på arbeidsmarkedet og fordi det ser bra på ut på CVén, samtidig som de opplever at de får brukt mye av det de lærer på studiet i praksis. Praksis er noe som mange av mine informanter sier at de savner ved studiet. Noen av informantene peker også på at de ved å delta i slikt arbeid har fått en fot innenfor på arbeidsmarkedet. I tillegg til dette sier de at dette har skapt mye glede utenfor studiet, og at de har opplevd å mestre arbeidsoppgaver som kan relateres til det fremtidige yrke. De forteller også at de har blitt mer selvsikre. Dette kommer klart frem i det en av jentene forteller dette om sitt engasjement i en studentkonferanse:

“(...) det har gjort meg mer sikker på meg selv. Jeg fikk jo sykt mye ansvar, ja ansvar for å sette hele konferansen sammen, med alt fra å leie inn foredragsholdere til å skaffe lokale. Og når jeg da klarte å skape noe selv, så merket jeg at jeg løftet hode litt høyere. Ja, du føler liksom at du faktisk får til noe da. Så det at jeg tok del i denne greia tror jeg har gjort mye med meg som person. Jeg har liksom vist for meg selv at jeg faktisk kan noe mer enn bare det faglige”.

Det denne jenta beskriver kommer også frem i noen av de andre jentenes fortellinger. Likevel er det andre av jentene som ikke ser samme nytteverdi i det å være aktiv i en studentorganisasjon eller konferanse. Noen av jentene sier at de ikke har valgt å engasjere seg i noe slikt, fordi de opplever at det for dem tar for lang tid, og for det andre fordi de ikke opplever at det har noe nytte for dem, verken personlig eller faglig. Videre forteller de at de ikke føler at de trenger å ha det på CVén for at de skal være attraktive på arbeidsmarkedet. Det må her ikke forstås som om disse jentene ikke fokuserer på individuelle handlinger, tvert i mot. Disse jentene vektlegger heller det å ha en relevant jobb ved siden av studiet fremfor det å være aktiv i en studentorganisasjon. Dette kommer frem i det den ene jente peker på dette i sin fortelling:

“Jeg har rett og slett ikke prioritert det, jeg har lyst å bruke tiden min på andre ting, som for eksempel jobb, det kan jo se like fint ut på CVén det, tenker jeg”.

4.2.4 Forventninger og ambisjoner til det fremtidige yrke

Med kategorien forventninger og ambisjoner til det fremtidige yrket ønsker jeg å få frem det mine informanter vektlegger når de forteller om sine forventninger og ambisjoner. Når mine informanter har fortalt om dette, er det tydelige skiller mellom de jentene som har store forventninger og ambisjoner og de jentene som dette ikke er like utfyllende hos. Jeg har valg å dele denne kategorien i tre underkategorier som på en god måte presenterer hovedtrekkene i det jentene har fortalt. Disse kategoriene tar for seg store ambisjoner , langvarig erfaring – annet syn på karriere og hyggelig arbeidsplass.

Store ambisjoner

Det kommer klart frem i alle jentenes fortellinger at de har ulike forventninger og ambisjoner for arbeidslivet. Det som skiller de er hvor sterke disse er. Enkelte av jentene uttrykker i sine fortellinger sterke forventninger og ambisjoner. En av jentene uttrykker de på følgende måte: *“(...) jeg har lyst til å velge jobb fra øverste hylle. Den foreløpige planen er jo å komme inn i en av de fire store”*. Denne jenta uttrykker sterke ambisjoner i det hun sier at hun vil velge jobb fra øverste hylle. Videre sier hun at hun skal jobbe hard for å kunne realisere den drømmen, og at hun forventer av seg selv at hun skal jobbe for de beste karakterene. Jentene som uttrykker slike store ambisjoner og forventninger til sitt fremtidige yrke er også de jentene som fremhever i sine fortellinger at karriere er svært viktig for dem.

Langvarig erfaring- et annet syn på karriere

Enkelte av jentene uttrykker ikke like sterke ambisjoner, de vektlegger i sine fortellinger faktorer som de anser som viktig i sitt fremtidige arbeid. En av jentene kommer med følgende kommentar:

(...) jeg ønsker å jobbe i en litt mindre bedrift, som kanskje gir mer litt større spillerom til å være med å utvikle bedriften. Jeg er mer opptatt av å ha utfordringer i jobben enn å klatre meg oppover i store kjente firmaer. Jeg vet det vil passe meg mye bedre enn å være en av mange tusen på et av de verdenskjente kontorene”

Det kan synes ut i fra følgende utsagt at denne jenta ikke fremstår som like ambisiøs for sitt fremtidige yrke, hun vektlegger heller et godt arbeidsmiljø i en mindre bedrift fremfor det å jobbe seg oppover i store kjente firmaer. Denne jenta i er likhet med andre jenter som ikke

fremstår som like ambisiøse også de jentene som i sine fortellinger ikke peker på at karriere er viktig for dem. Likevel uttrykker de nokså store forventninger til det yrke de ønsker å få.

Jentene som beskriver karriere på en annen måte vektlegger i beskrivelsene sine et langt og godt yrkesliv. De fremhever arbeidserfaring som svært viktig for en persons yrkeskarriere. En av informantene fortalte dette da jeg spurte hva karriere var for henne: *“Jeg ser ikke for meg at jeg kommer til å få en karriere med det første. Jeg kan liksom ikke komme nyutdannet og si at jeg skal ha en karriere. Karriere er noe man gjør liksom, ja etter å ha jobbet lenge og skaffet seg mye arbeidserfaring”*. Denne jenta i likhet med flere av mine informanter forteller at det å skape en karriere ikke er like viktig. Det forteller at de vil ha en jobb som har et godt læringsmiljø, som gjør at de gleder seg til å gå på jobb. De forteller at de overhode ikke er opptatt av status og at de ikke opplever at en karriere på noe som helst måte vil gjøre dem noe mer lykkeligere. De fremhever også at det er andre ting i livet som også er viktig. De er ikke villige til å vie hele sitt liv til arbeidet. Dette kommer tydelige frem i det en av jentene peker på dette i sin fortelling:

“Jeg har hverken lyst til å bli hjemmeværende husmor som ikke gjør noe, men så har jeg heller ikke lyst til å være på jobb 80 timer i uka, uten å ha mulighet til å se til barna når de en gang måtte komme. Jeg vil kombinere jobb og familie, men jeg er samtidig innstilt og har lyst til å jobbe skikkelig. Men innenfor rimelighetens grenser”.

Hyggelig arbeidsplass

Det kan synes ut i fra samtaleene jeg har hatt med mine informanter at enkelte ikke har noen ambisjoner og forventninger til sitt fremtidige yrke, likevel er de svært opptatt av at de skal trives i sitt fremtidige yrke. Jentene som vektlegger dette i sine samtaler er de jentene som overhode ikke opplever at karriere er viktig for dem. Dette kommer tydelig frem i følgende utsagn:

“Jeg er ikke så opptatt av det å skaffe meg en god jobb, jeg vil ha en jobb som jeg trives i. Samme hva jeg gjør, bare det er et godt miljø på arbeidsplassen”

Med utgangspunkt i det denne jenta peker på kan det synes at hun ikke har noen preferanser for sitt fremtidige yrke, annet en at hun skal trives på arbeidsplassen.

Ut i fra de samtalene jeg har hatt med jentene opplever jeg at enkelte peker på noe som kan bidra til å skape ambisjoner hos jentene. Det synes ut i fra det noen av jentene har fortalt at de opplever at de på vegne av familien må være ambisiøse med tanke på fremtidige yrker. Dette tydeliggjøres i følgende kommentar:

„Jeg føler at jeg kommer fra en familie hvor de fleste av mine onkler og min far er veldig, ja de lykkes i det de holder på med da. De fleste vet hvem jeg er når de hører navnet mitt og hvem familien min er. Så da har jeg jo ikke lyst å gjøre det dårlig“.

Jeg forstår ut i fra det denne jenta forteller at hun på vegne av familien må gjøre noe med sin utdanning som ikke går på bekostning av familiens kjente navn. I det hun sier at hun ikke har lyst å gjøre det dårlig kan det forstås som at hun mener at hun må lykkes i sitt fremtidige yrke, fordi det er det faren og onklene hennes gjør. Når hun forteller om dette nevner hun ikke at familien direkte har uttrykket at det er viktig at hun lykkes i sitt yrke. Det kan da forstås som at det å lykkes i sitt arbeid ligger som en indirekte forventning innad i familien.

4.2.5 Motivasjon / drivkraft for studiet

Under samtalene jeg har hatt med jentene har jeg vært opptatt av å forstå hva som motiverer de i studiehverdagen. Det er særlig tre karakteristikkere som er særlig fremtredende når jentene forteller om faktorer som er motiverende for dem. Disse karakteristikkene har jeg sammenfattet i tre underkategorier, høy lønn, karakterer og fritid. Disse tre underkategoriene beskriver hver for seg forskjellige områder hvor motivasjon finner sted.

Høy lønn

Når jentene forteller om hva som motiverer dem til å fullføre denne utdannelsen er særlig høy lønn noe som synes å gå igjen i flere av det mine informanter forteller, dette uavhengig om de studerer økonomi eller ingeniør. Dette kommer tydelige frem i det en av jentene kommer med følgende utsagn:

„(...) altså jeg hadde jo ikke giddet å tatt denne utdanningen hadde det ikke vært for at jeg vet at jeg kan få meg en jobb om gir meg en relativt høy lønn, men altså jeg vet jo at jeg må jobbe for det også, man får jo ingenting servert på sølvfat“.

Denne og lignende uttalelser er fremtredende i samtaleene jeg har hatt med jentene. Det kan derfor synes som om høy lønn er noe som motiverer de fleste av mine informanter. Selv om dette er synlig i alle jentenes fortellinger, ser jeg at det er de karrierebevisste jentene som fremhever dette mest. Denne kan sees i sammenheng med Frank Parsons (1909) karriereteori som fremhever lønn som en av flere viktige kriterier for valg av utdanning. Det kan da tyde på at høy lønn har vært en motivasjonsfaktor for enkelte av mine informanters utdanningsvalg.

Karakterer

Det kommer også frem i noen av samtaleene jeg har hatt med jentene at de blir motivert av karakterer. Dette kommer til uttrykk i følgende sitat:

“Det er jo karakterer da, det motiverer meg veldig, det viser på en måte hvordan man ligger an i terrenget. Og så er det jo alltid veldig kjekt med gode karakterer. Man får liksom belønning for strevet da”.

Det kan synes ut i fra dette at hun blir motivert av gode karakterer, men hun sier også videre at *“dersom jeg får en dårlig karakter så betyr jo det bare at jeg ikke har jobbet godt nok, så jeg blir jo egentlig motivert av det også, for jeg vil jo gjøre det bra”*. Med utgangspunkt i det denne jenta forteller kan det tilsynelatende virke som om denne jenta blir motivert av karakterer på ulike måter, i den forstand at karakterene gjenspeiler seg i hvor mye tid og arbeid hun har lagt ned i faget.

Samtidig som enkelte av jentene sier at de blir motivert av karakterer, er det andre jenter som ikke vektlegger dette. En av jentene kommer med følgende utsagn: *“Jeg blir motivert av å prøve å gjøre det bra, det er ikke så viktig med resultatet, bare jeg vet at jeg har gjort mitt beste”*. Dette tyder på at denne jenten ikke blir motivert av selve karakteren, men heller det at hun selv vet at hun har gjort sitt aller beste.

Når jentene forteller om hva som motiverer de i studiehverdagen spiller også fritiden en betydelig rolle. Det er tilsynelatende stor enighet om at trening er noe som gir de alle fleste motivasjon til å gjennomføre skolehverdagen. Dette kommer klart frem da en av jentene peker på dette i sin fortelling:

“(…) jeg har jo treningen da, den må jeg på en måte ha for at jeg kan føle at jeg gjør det bra. Den gir meg mye energi”.

Det store flertallet peker på trening som en viktig faktor i sin fritid som har stor betydning for motivasjonen til å gjennomføre studiet. En annen jente sier også dette om hvorfor trening er en viktig motivasjonskilde: *”(...) bare det å ha noe helt annet å gjøre, ja som det å trene, det er veldig bra for meg”.*

Det er flere som i sine fortellinger fremhever at det å kunne gjøre noe helt annet er en motiverende faktor. Det kommer også frem i det jentene forteller at det sosiale miljøet de har utenfor skolen har stor innvirkning på motivasjonen. En av jentene peker på dette i sin fortelling:

”Jeg er veldig glad i å gjøre gøy ting med venner, reise bort for eksempel. Og når jeg vet at jeg skal noe som er gøy, så jobber jeg ekstra godt med skole før, det fungerer som en liten gulrot liksom. Og så vet jeg at jeg da kan reise med god samvittighet. Jeg tror det er viktig å ha ting å glede seg til”.

Med utgangspunkt i dette utsagnet og i det flere av jentene forteller opplever jeg at de er opptatt av å ha et sosialt liv utenom skolen. Og at det sosiale miljøet de har utenom skolen fungerer som en viktig motivasjonskilde i skolehverdagen.

4.2.6 Yrkeskarrierens betydning

Betydningen av ordet karriere er det temaet jeg opplever som har fått stor plass i de unge jentenes livshistorier. Karriere beskrives i litteraturen som et begrep mange har en negativ assosiasjon til, men at det på engelsk har en annen verdinøytral betydning som omfatter hele menneskets livsforløp (Andreassen et al., 2008). Under mine samtaler med jentene spurte jeg hva karriere var for dem, og hva de forbinder med det å ha en karriere. Etter at de hadde beskrevet hvilke betydning det hadde for hver enkelte, fikk jeg de til å fortelle om hvordan de så for seg sin karriere. Det var særlig tre karakteristikk som ble fremhevet i denne sammenhengen. Enkelte av jentene beskriver i sine livshistorier at karriere er viktig, mens andre beskriver det som svært uviktig fordi det er andre ting i livet som de verdsetter høyere enn det å skape en karriere. Det er også ulike måter jentene oppfatter det å ha en karriere på. Med utgangspunkt i det jentene har fortalt velger jeg å dele denne kategorien i tre underkategorier: status og det å lykkes, forsørge seg selv og kombinasjonsmuligheter familie/jobb.

Status og det å lykkes

Det kommer frem i enkelte av jentenes fortelling at karriere er svært viktig for dem, fordi det gir det status i arbeidslivet og i livet generelt, samtidig som en karriere er viktig fordi det viser at de lykkes i det de holder på med.

Det er noen av jentene som forteller at de forbinder det å ha en karriere med å ha status i arbeidslivet og det å lykkes i det man gjør. En av jentene beskriver det med følgende utsagn: *“Karriere for meg er vel litt sånn god jobb, litt status kanskje”*. Mens en annen beskriver det så enkelt og greit som det *“Å LYKKES”*. Disse utsagnene indikerer at de unge jentene beskriver karrierer som det å ha en god jobb som man lykkes i, og en jobb som på en måte gir dem status i hverdagen. Jentene som kommer med slike utsagn forteller også at karriere er noe som de verdsetter høyt. Å skape en karriere er viktig for dem. De forteller også at det er nettopp derfor de har valgt denne utdanningen, fordi de opplever at denne utdanningen gir dem muligheter til å skape en vellykket karriere som gir status både i det fremtidige yrket og i dagliglivet generelt. Dette kommer klart frem i det den ene jentene forteller; *“Jeg hadde jo ikke tatt denne utdannelsen, hadde det ikke vært for at den kan gi meg muligheter for å skape en karriere, jeg har jo lyst til å lykkes liksom”*. I sammenheng med disse uttalelsene sier de også at de ikke ser for seg at de kommer til å ha en åtte til fire jobb, dette kommer klart frem i det en av jentene forteller:

“Jeg har alltid sagt at jeg vil ha en jobb der folk merker hvis jeg en dag er borte, og at de da mangler en person til å gjøre en viktig oppgave. Det er liksom veldig viktig for meg at jeg faktisk betyr noe, samtidig som det forventes mye av meg. Du skal jo liksom gjøre den jobben ti timer hver dag, hvis ikke mer, så det må jo også være noe man synes er gøy. Ja, ut i fra dette forstå du vel kanskje at jeg vil ha en stor og betydningsfull jobb”.

Jeg kan ut i fra dette utsagnet og lignende utsagn forstå at noen av jentene i undersøkelsen er opptatt av at utdannelsen skal gi de muligheter til å gjøre noe stort med sitt fremtidige yrke, samtidig som de vil at yrket skal gjøre dem betydningsfulle som person.

Forsørge seg selv

Et hovedtrekk som går igjen i alle jentenes fortellinger enten de er opptatt av karriere eller ikke, er viktigheten av at de gjennom å ta en utdanning og å skaffe seg en jobb skal kunne forsørge seg selv. Dette kommer klart frem i det en av informantene fremhever dette i sin fortelling:

”Jeg tenker at jeg vil være selvstendig, og da føler jeg at jeg må ta en utdanning og få meg en jobb, slik at jeg kan forsørge meg selv, jeg kan jo ikke lene meg på andre resten av livet”.

Dette forteller en av jentene som også forteller at hun er opptatt av å skape en karriere. Ønsket om en karriere står sterkere enn ønsket om å skape en familie. Likevel ser jeg likheter mellom dette utsagnet og utsagn som kommer fra jenter som ikke er like opptatt av å skape en karriere. Dette viser da at alle mine informanter enten de er opptatt av å skape en karriere eller ikke, tar en utdanning på bakgrunn av at de ønsker å kunne forsørge seg selv i fremtiden.

Kombinasjonsmuligheter familie / jobb

De jentene som gjennom sine livshistorier forteller at karriere ikke er alt, sier også at de er opptatt av, og ønsker med tiden å etablere en familie. Dette er også de jentene som forteller at karriere er noe en person skaper etter å ha skaffet seg mye arbeidserfaring. Dette må derimot ikke forstås som at de ikke er opptatt av et langt og godt arbeidsliv, men heller det at de også verdsetter andre ting i livet, som i hovedsak er relatert til familieliv. Dette kommer frem i det en av jentene peker på dette i sin fortelling:

” Jeg føler det er veldig mange med denne utdannelsen som sikter mot en topp jobb og en karriere, men jeg er ikke helt der, så lenge jeg får en jobb som jeg synes er utfordrende og interessant, så er det liksom andre ting jeg verdsetter høyere, ja som det å stifte familie”.

Dette og lignende utsagt går igjen i flere av det jentene forteller i samtalene jeg har hatt med dem. En av de andre jentene som også verdsetter etablering av familie høyt sier også at: *”Jeg vil liksom ikke at jobb skal gå på bekostning av familie, jeg vil liksom jobbe for å kunne kombinere jobb og familie, der familie kommer i første rekke”.*

Mine funn i denne undersøkelsen kan på enkelte områder sees i tråd med det Hoel (1997) sier om kvinner i høyere utdanning. Dette fordi mine informanter forteller i sine livshistorier at de er innstilt på en livslang yrkeskarriere, noe som er i tråd med det Hoel sier om kvinner med høyere utdanning. I følge Hoel (1997) har familieforpliktelser større innvirkning på yrkesforløpet til kvinner som ikke har utdanning, enn for kvinner med utdanning. Dette er noen som ikke samsvarer med enkelte av mine informanter fordi de forteller at det å stifte familie er noe de verdsetter høyt. Samtidig ser jeg at andre informanter bekrefter dette når de sier at de er villige til å sette familielivet på vent for å realisere sin drømmejobb. Dette kommer frem i det en av jentene kommer med følgende kommentar:

“Det jeg tenker er at jeg vil ha en jobb og få meg en karriere, og jobbe den karrieren oppover før jeg kanskje kan begynne å tenke på det å etablere en familie. Jeg vil nok prioritere jobb og karriere først. Man vet jo aldri, men planene min er å skaffe meg en god jobb og en karriere, da har jeg i alle fall gode forutsetninger for å kunne etablere en familie om jeg med tiden finner ut at jeg vil det, med slik det er nå er ikke det i første rekke for å si det sånn”.

De av informantene mine som har valgt et utradisjonelt kvinneyrke (ingeniørstudie) avkrefter det Hoel (1997) sier om at de kvinnene som velger utradisjonelle kvinneyrker eller mannsdominerte yrker er mindre villige til å tilpasse sitt yrke etter familiebehov enn det kvinnene som velger tradisjonelle yrker og utdanninger er. Dette kommer frem i det jentene med et utradisjonelt yrkesvalg forteller at de har et sterkt ønske om å kunne kombinere sin fremtidige jobb med familieliv. I følge Hoel (1997) viser det seg også at kvinner som velger tradisjonelle kvinneyrker og utdanninger tar nettopp dette valget fordi de er innstilt på å kunne avbryte eller tilpasse sitt yrke etter familien behov. Mine informanter som har valgt et utradisjonelt kvinneyrke avkrefter dette ved at de igjennom sine livshistorier forteller at de er innstilt på å kunne kombinere jobb og familieliv, og at de ikke vil at jobben skal gå på bekostning av det å etablere en familie. Når det er sagt viser det seg også at disse jentene er mest opptatt av å ha en stabil jobb fremfor det å kunne rykke oppover i gradene innenfor for eksempel et firma. Det må her også tas i betraktning at de fortsatt ser på seg selv som veldig unge og at de sier at de ikke vet hvordan de vil tenke om dette temaet den dagen de skal ut i jobb. Kanskje jobben ikke gir rom for å kunne stifte familie slik de nå ser for seg. Samtidig som en av jentene fremhever denne problematikken føyer hun i denne sammenheng til: *“Hvis*

det skulle skje så vil jeg nok vurdere å lete etter en annen jobb, barn og familie er viktig for meg”.

4.3 Hvordan forstå jentenes identitet i lys av det analyserte datamaterialet?

Jeg har til nå i dette kapitlet presentert og analysert datamaterialet som denne undersøkelsen bygger på. Videre vil jeg utgangspunkt i tabellen på side 42 og det analyserte materialet skissere opp de meningssammenhengene som jeg opplever er særlig fremtredende hos mine informanter. Jeg velger å se disse meningssammenhengene i lys av tre jentetyper jeg har funnet grunnlag for å konstruere på basis av materialet mitt; karrierejentene, de spontane jentene og de selvstendige jentene, det er ikke jentetyperne i seg selv som er meningssammenhengene, med de har ulike meningssammenhenger. Jeg velger å drøfte disse meningssammenhengene hver for seg før jeg mot slutten vil presentere en sammenfattende drøfting der jeg trekker hovedtrekkene i undersøkelsen sammen, og til slutt ender i en konklusjon.

I følge Illeris (2002) og Prieur (2002) er konsekvensene av senmoderniteten at identitet er blitt et med kompleks fenomen. Det er de fundamentale samfunnsendringene som er årsaken til dette. Dette er noe som jeg opplever preger mine informanter.

4.3.1 Karrierejentene

Karrierejentene er bevisst rundt sitt valg av utdanning. Karrierejentene er svært reflekterte og bevisste rundt hvem de er og hvem de ønsker å være. De har sterke rollemodeller i familien, som er med på å skape ambisjoner. De er svært opptatt av det å være best, samtidig som de har et behov for å være best fordi de vil skaffe seg en god jobb med en høy lønn. Høy lønn og en betydningsfull karriere er noe som motiverer karrierejentene til å prestere bra.

Karrierejentene er opptatt av å vise seg fra sine beste sider. De er aktive i ulike foreninger tilknyttet studie fordi de mener at dette gjør dem mer attraktiv når de skal ut i arbeidslivet. Karrierejentene har allerede klare mål for sine fremtidige yrker og de er ellers veldig fremtidsrettet. Jeg opplever at de er preget av sin indre motivasjon til å ta den utdanningen de gjør. Jeg oppfatter at de er sitt eget press, og det er dette som driver dem fremover. De har et strengt forhold til karakterer og individuelle prestasjoner. Dette er i tråd med Nielsen og Rudberg (2006) sin undersøkelse. Fordi karrierejentene er i likhet med Nielsen og Rudberg sin yngste generasjon opptatt av fremgang og gode prestasjoner. Dette fordi det er helt avgjørende for det livet de ønsker å skape seg, men kunnskapen de oppnår kommer ikke like tydelig frem at de verdsetter. Karrierejentene fremstår som svært fremtidsrettet og de er hele

tiden opptatt av å forholde seg til seg selv og til de omgivelsene de lever i. Jeg oppfatter karrierejentene som svært fleksibel fordi de er hele tiden opptatt av å tilpasse seg de kriteriene i livet som særlig kommer fra samfunnet utenfra, og dette spesielt arbeidslivet. På grunn av at karrierejentene kun vil ha de beste jobbene som finnes på markedet gjør de det de må for at dette skal kunne bli mulig. Dette kommer tydelig frem når karrierejentene forteller hvorfor de er opptatt av å få de beste karakterene, og hvorfor de er aktive i organisasjoner. De er på mange måter villig til å tilpasse seg de omgivelsene de lever i for at de skal få skapt det livet de ønsker å leve, samt den personen de ønsker å bli. Dette kan sees i sammenheng med det Giddens (1996) sier om at senmodernitetens viktigste krav til den enkelte er evnen til selvrefleksjon. Karrierejentene synes å være reflektert fordi de har klare tanker om hvem de er og hvem de ønsker å være, og vet veldig tydelig hva som må til for at de skal kunne bli den personen hun vil å være. De er også svært bevisst på hvordan de på best mulig måte skal kunne presentere seg selv i hverdagens ulike situasjoner. Giddens (1996) fremhever at en viktig oppgave for individer i dag er å iscenesette seg selv. Dette er en oppgave karrierejentene tar på alvor, de er aktive i sitt eget liv, og de vet at det bare er de som kan gjøre sitt eget liv til det livet de vil ha.

Selv om karrierejentene er reflektert over sitt eget liv, opplever jeg at de på mange måter fortsatt er bundet til tradisjoner som er innad i familien. Det kommer tydelig frem i karrierejentenes fortellinger at de har sterke rollemodeller i familien som på mange måter setter begrensinger for deres liv. De er sterkt preget av høye ambisjoner, og de forteller at disse ambisjonene på mange måter er skapt av disse rollemodellene som de er sterkt bundet til. Karrierejentene har et stort antall av velutdannede familiemedlemmer, og disse har fått en betydelig rolle for deres egne ambisjoner. Dette kan sees i tråd med forskning som sier at utdanningsnivået til foreldre spiller en stor rolle for hvordan unge tenker om skole og utdanning. Foreldres utdanningsnivå er med på å skape utdanningsambisjoner, interesse for utdanning og ønsker hos unge om å prestere bra (Haugen, 2014; Moafi & Aamodt, 2009; Andreassen et al., 2008). Dette er noe karrierejentenes livshistorie bærer sterkt preg av. Samtidig som mye tyder på at foreldre har stor betydning for karrierejentenes høye ambisjoner, kan mye også tyde på at miljøet og rollemodellene har vært med på å avgrense valgene karrierejentene har tatt. Andreassen et al (2008) sier at utdanning og yrkesvalg er en prosess som starter tidlig, og at det starter med at individet har en forståelse av seg selv og av ulike yrker. Det kan tenkes ut i fra det karrierejentene forteller meg at det er rollemodellene som har bidratt til avgrensningen i det de forteller at de tidlig ble introdusert for yrkene som

rollemodellene har. Disse avgrensingene kan trolig ha bidratt til at de ikke har fått en stor nok forståelse av hva andre yrke innebærer. Det kan tenkes at rollemodellene har vært aktive i å dyrke ambisjoner og interesser for de yrkene de mener at karrierejentene skal eller bør ta.

4.3.2 De spontane jentene

De spontane jentene beskriver sine studievalg som på mange måter som veldig tilfeldig. Likevel viser de at de er reflektert rundt det valget de har tatt, samtidig som de ikke er redd for å måtte velge på nytt. De spontane jentene tenker ikke at utdannelsen skal gi dem status, og at den skal bidra til at de lykkes, men er opptatt av at de skal kunne forsørge seg selv. De har heller ikke noen klare preferanser for sine yrkesliv. Jeg opplever at de tenker at veien blir til mens man går. De spontane jentene er ikke like klare i sine fortellinger om hvem de er og hvem de ønsker å være. De viser ikke like tydelig til spesielle rollemodeller i familien, men sier at det kan tenkes at de har blitt inspirert av enkelte familiemedlemmer. Dette kan da tyde på at de ikke er bundet i tradisjoner som er innad i familien, noe som kan sees i tråd med det Giddens (1996) og Ziehe (2004) skriver om at individer ikke lenger arver verdier og holdninger fra foreldre eller andre autoritære personer. Ziehe (2004) hevder at jo mer tradisjonen brytes opp, jo mer av identitetsproblematikken er henvist til hver enkelte individ. De spontane jentene tar utgangspunkt i at det er mulighet for prøving og feiling, dette kommer tydelig frem når de i sine fortellinger sier at selv om de har tatt et valg, så er det jo fortsatt muligheter for at de kan droppe ut og velge på nytt. Dette er noe som kan sees i tråd med det Ziehe (2004) og Illeris (2002) skriver om at valgene unge i dag tar er bare et midlertidig valg fordi de alltid kan gå tilbake å velge på nytt. De spontane jentene kan på mange måter forstås med utgangspunkt i Ziehes begrep om søkeprosesser. Dette fordi de involverer seg i livets grenseløse muligheter, og de er åpne for å teste ut de ulike alternativene livet har å by på. De har ikke noen sterke preferanser for hva de personlig brenner for, samtidig som de vet at de må involvere seg i de muligheten de har tilgjengelig for å finne ut av hva som passer for dem, og med det finne ut av hvem de vil bli. De spontane jentene fremstår som svært reflekterte og bevisste over at de ikke kan bli hvem som helst. Derfor er de opptatt av at de styres av sine personlige forutsetninger og anlegg. De uttrykker noe som kan sees i sammenheng med det Illeris (2002) skriver om at dette er en svært krevende og omfattende prosess. Derfor er de opptatt av at de ved å prøve å feile skal kunne orientere seg mot å finne seg selv. Denne prosesser beskriver Illeris (2002) som en prosess som er med på å skape individets identitetskjerne.

4.3.3 De selvstendige jentene

De selvstendige jentene er jenter som beskriver sitt valg av studie på bakgrunn av tidligere erfaringer. De er opptatt av at utdannelsen de tar skal bidra til at de kan bli selvstendige personer. De har ambisjoner i livet, men disse er ikke tydelig retta mot yrkeslivet, men heller livet generelt. De selvstendige jentene styres ikke av tradisjoner i familien. De er opptatt av å skape seg selv og sin identitet ved å ta hensyn til sine personlige egenskaper, forutsetninger, anlegg og ikke minst interesser i livet. De fremstår som svært reflekterte og har klare ambisjoner for sitt fremtidige liv. Disse er ikke bare rettet mot arbeid og karriere, men hele livet generelt. De er opptatt av at livet er mer enn bare et yrke, og de fremhever familieliv som viktig. De er opptatt av å leve det livet de selv vil leve, og at det ikke er noen andre en de selv som skal bestemme hva de skal gjøre og ikke gjøre. Dette kan sees i tråd med det Giddens (1996) skriver om selvidentitetens refleksive dimensjon om at individet selv må skape sin egen identitet. De selvstendige jentene viser tydelig at de tar individuelle valg om sin egen livsstil. Giddens (1996) hevder at en viktig oppgave for individet i dagens samfunn er å iscenesette seg selv, dette er noe de selvstendige jentene gjør fullt ut, dette ved at de tar ansvar for sitt eget livsprosjekt. Det kan synes at de ikke er opptatt av å hele tiden prestere best, men at det de lærer gjennom sin orientering i livet, skal øke deres egen selvforståelse. En kan forstå de spontane jentene som handlende subjekter, og trekke tråder til det Illeris et al (2009) skriver om individualisering. De er opptatt av å ta individuelle valg og selv finne ut av hva som er best for dem. De synes å være klar over at de individuelle handlingene og prestasjonen de fortar seg får stor betydning for deres fremtidige liv. De lar seg ikke prege av den økte individualiseringen, men vet samtidig at samfunnet krever at de tar en utdanning, fordi utdanning er blitt en av de viktigste faktoren for å klare seg i samfunnet generelt (Illeris et al., 2009).

5. Sammenfattende drøfting og konklusjon

For å kunne se på hvilke identitetsprosesser som kan knyttes til jentens valg av karriererettede studier har jeg gjennom denne undersøkelsen fått frem tre ulike "jentetyper" som har noe til feller, men som også har noen forskjeller. Disse "jentetyperne" er som tidligere presentert karrierejentene, de spontane jentene og de selvstendige jentene.

Enkelte av disse "jentetyperne" fremstår som reflekterte fordi de er bevisste omkring sine personlige egenskaper, ressurser, ambisjoner og begrensinger, dette på tross av at enkelte

beskriver i sine livshistorier at de har tatt et tilfeldig valg. Dette er i tråd med Giddens (1996) identitetsoppfattelse. Jeg ser sammenhenger her fordi hans identitetsoppfattelse vektlegger refleksive prosesser hos hvert individ. Jeg opplever at samtlige er reflekterte i prosessen med å skape seg selv, selv om dette kommer tydeligere frem hos enkelte av disse jentetyperne. Selv om jentene viser klart at det er reflekterte over sine egenskaper og begrensinger, opplever jeg at karrierejentene ikke i like stor grad har tatt hensyn til dette når de har valg utdannelsen. Jeg opplever at dette kan henge sammen med tradisjoner i familiene som karrierejentene kommer fra. Giddens (1996) og Ziehe (2004) hevder at det ikke lenger er tradisjoner som bestemmer individets identitetsdannelse. Ser jeg dette i sammenhengen med karrierejentene opplever jeg at de fortsatt er bundet til tradisjoner i familien, særlig er dette synlig når de begrunner sine valg av studier i lys av foreldre og andre nære familiemedlemmers valg. Det kan derfor synes som at karrierejentene fortsatt er bundet i tradisjoner som er innad i familien. Karrierejentene er de som i sine fortellinger er veldig klar på at de har tatt et bevisst og reflektert utdannelsesvalg, når en forstår dette i sammenheng med at de tilsynelatende er bundet i tradisjoner innad i familien, kan det tenkes at det valget de beskriver som et bevisst valg, ikke er like bevisst og selv reflektert likevel.

De spontane jentene og de selvstendige jentene kan derimot sees i tråd med det Giddens (1996) og Ziehe (2004) hevder om at identitetsdannelsen ikke lenger bestemmes av tradisjoner. Disse jentene lar seg ikke eller i liten grad styre av tradisjoner. De spontane jentene og de selvstendige jentene er mer opptatt av individuelle valg, og vil selv finne ut av eller vet allerede hva som er av interesse. De er opptatt av å skape seg selv og sin egen identitet ved å iscenesette seg selv, noen som er i tråd med Giddens (1996) begrep om selvrefleksjon. Sagt på en annen måte så er de spontane jentene og de selvstendige jentene iverksetteren i sitt eget livsprosjekt.

De spontane jentene og de selvstendige jentene er på mange måter ganske liker. Likevel er det noen faktorer som skiller disse to. Dette er blant annet at de spontane jentene er mer åpne for å kunne prøve og feile, og med det finne ut av hva som er det rette for dem. Til forskjell fra de spontane jentene viser ikke de selvstendige jentene til at foreldre eller andre i nære relasjoner har inspirert de til å velge som de har gjort, samtidig som de sterkt vektlegger det å etablere familie. De selvstendige jentene har ganske tydelige preferanser for det livet de ønsker å leve, til forskjell fra de spontane jentene som kan synes å være opptatt av at veien blir til mens man går.

Selv om det er ulike måter jeg oppfatter de tre jentetyper på, enten de er bundet i tradisjon eller ikke, fremstår de som tilsynelatende reflekterte over det de gjør, hvorfor de gjør som det gjør, samtidig som det vet hvem de er og hvem de ønsker å være. Dette kommer særlig til syne når de forteller om sine ambisjoner og forventninger til det fremtidige yrkeslivet. De er her veldig klare på hvilke faktorer i livet de verdsetter og ikke verdsetter. Mye tyder på at tradisjoner har en innvirkning her også. Fordi det kan tilsynelatende virke som om enkelte av jentene også har arvet verdier og holdninger fra foreldre eller andre i nære relasjoner. Ut i fra samtalene forstår jeg det slik at alle jentene er opptatt av individuelle handlinger på en eller annen måte. Dette fordi de er bevisst på at individuelle handlinger og prestasjoner kan si noe om hvilke muligheter de får i fremtiden. På bakgrunn av dette ser jeg at det er ulike identitetsprosesser som kan knyttes til de unge jentenes valg av karriererettede studier, og at de er varierende fordi jentene har ulike forventninger og ambisjoner for sitt fremtidige yrke.

5.1 Avsluttende bemerkninger

Denne studien har noen begrensninger som er nødvendig å belyse. Tidsrammen er med på å prege denne studien i den forstand at jeg ikke har fått anledning til å vende tilbake til mine informanter for å sikre at informasjonen denne undersøkelsen bygger på stemmer overens med det informantene selv opplever at de har fortalt meg. Dette er med på å begrense denne undersøkelsen, fordi jeg ikke har at anledning til å kvalitetssikre datamaterialet.

Når jeg har gått ut i fra sosialkonstruktivisme, hermeneutisk fenomenologi og narrativer er det ikke noe som er mer sant enn noe annet. Dette fordi jeg er opptatt av de ulike fortellingene jentene forteller meg. Det kan likevel tenkes at samtalene jeg har hatt med de åtte jentene kan ha fått en bestemt dreining fordi jeg er kvinnelig masterstudent, som er i tilnærmet lik situasjon som de er i eller snart vil komme i. Når det er sagt opplever jeg at de åtte jentene har fortalt med fortrolig historier omkring sine tanker, opplevelser og erfaringer, og at språket har fått en viktig rolle for produksjon av kunnskap og mening. Jeg opplever derfor at intervju som samtale har vært en god metode for denne studien.

Studien kan ikke generaliseres, fordi det ikke er mulig å gjøre samme studien om igjen og få de samme svarene. Dette er heller ikke et mål med kvalitative studier. Undersøkelsen kan likevel bidra til å belyse et viktig og sentralt tema som jeg tror mange i dagens samfunn kan kjenne seg igjen i. Når det gjelder mitt utvalg i denne undersøkelsen var et av mine kriterier at informantene skulle komme fra ulike steder i landet, dette klarte jeg ikke fullt ut å oppnå. Det

viste seg at det ikke var lett å få tak i informanter som blant annet representerte de nordlige delene av landet. Det kan være mange ulike grunner til at jeg ikke fikk tak i jenter fra de nordlige delene, det kan blant annet skyldes at det ikke var så mange studenter fra de nordligere delen av landet innenfor de institusjonene jeg har hentet informanter fra. Med tanke på de meningssammenhengene som utgjør tre ulike "jentetyper" i mitt studie, kan det i forhold til mitt utvalg tenkes at jeg ved å ikke ha fått tak i jenter fra de nordlige delene av landet kan ha gått glipp av informasjon som kanskje kunne vært med å utgjøre en jentetype til. Dette kan blant annet handle om de geografiske forholdene jeg har gått glipp av, som blant annet han dreie seg om by og bygd. Dette må ikke forstås slik at jeg sier at jenter fra nordlige strøkene er annerledes, men heller det at de også kunne vært et viktig bidrag til denne undersøkelsen, for å kanskje skape flere meningssammenhenger som ville utgjort et større mangfold av "jentetyper".

Undersøkelsen kan være med på å skape en større forståelse over hvor komplekst identitetsdannelsen for mange unge som lever i dag kan være. Undersøkelsen kan ikke si noe om alle jenter i karriererettede studier, men kan være et bidrag til å øke denne forståelsen. Med utgangspunkt i at denne studien er rettet mot jenter som fortsatt er under utdanning, kan den være et bidrag til en longitudinell studie som kan ta for seg identitetsprosesser tilknyttet jenter som allerede befinner seg i karriereyrker.

5.2 Et bidrag til nyansering

Denne undersøkelsen kan være et bidrag til en nyansering av Nielsen og Rudbergs (2006) undersøkelse om tre generasjoner kvinner, og særlig den yngste generasjonen som er de selvbevisst og velutdannede storbykvinnene. Til forskjell fra Nielsen og Rudbergs undersøkelsen tar denne undersøkelsen for seg dagens unge jenter som befinner seg i karriererettede studier. Noen av mine jenter har likhetstrekk med den yngste generasjonen til Nielsen og Rudberg, samtidig som andre er forskjellig. Likhetstrekkene mellom mine jenter og Nielsen og Rudbergs yngste generasjon er blant annet at begge fremhever plikten til å ta en utdanning, og at disse kommer ulikt frem på grunn av de ulike sosiale bakgrunnen jentene mine har. Enkelte av mine informanter beskriver presset til å ta en utdanning som noe som kommer utenifra, mens andre fremhever presset som noe som kommer til uttrykk i en indre motivasjon. Ambisjoner er også noe som kommer til uttrykk i mine informanternes fortellinger. Men disse ambisjonene kommer til uttrykk på ulike måter i forhold til hvilke forventninger jentene har til sitt fremtidige yrke og livet generelt. I likhet med jentene i undersøkelsen til

Nielsen og Rudberg (2006) viser også mine jenter til ulike forhold med tanke på skolearbeid og kunnskap, enkelte er opptatt av at skole og kunnskap skal gi de framgang i livet, men er ikke like opptatt av den kunnskapen de oppnår ved å ta den utdannelsen de gjør. Det er jentene som drives av en slik motivasjon som er de mest karrierebevisste jentene. Andre jenter tenker derimot mer på hva kunnskapen kan gjøre med dem som person, det er disse jentene som er de "jentetypene" jeg i min undersøkelse har kalt for de selvstendige og de spontane jentene. Nielsen og Rudberg (2006) skriver at de kvinnene med god skoleutdannelse ønsker seg ikke bare et yrke, de ønsker seg en karriere. Ser jeg dette i sammenheng med mine jenter, ser jeg at dette er tilfelle hos den "jentetypen" jeg har kalt for karrierejentene, samtidig som det ikke i like stor grad gjør det hos de "jentetypene" jeg kaller for de selvstendige jentene og de spontane jentene. Mitt bidrag til nyansering i denne undersøkelsen blir med dette at ikke alle jenter i dagens samfunn er like målorienterte, selvbevisste og karrierebevisste, dette til tross for at de velger karriererettede utdanninger.

REFERANSER

Aasebø, T. S. (2013). Skole og utdanning som likestillingens motor. I Stousland & Witso (Red.), *Likestilling 2013. Kunnskap og innovasjon på Agder* (s. 59-72). Kristiansand: Portal Akademisk.

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur.

Andreassen, H., Hovdenak, S. S & Swahn, E. (2008). *Utdanningsvalg – identitet og karriereveiledning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bergersen, S. (2011). *Trives i mindretall*. Studenttorget. Hentet 14.11.14 fra <http://www.studenttorget.no/index.php?show=3931&expand=3796,3931&artikkelid=9495>

Bryman, A. (2012). *Sosial research methods*. New York: Oxford University Press Inc.

Burr, V. (1995). *The Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Danielsen, H. (2009). Husmorarbeid og yrkesarbeid. I Christensen & Syltevik (Red.), *Kvinnens arbeid* (s.65-80). Bergen: Unipub.

Dæhlen, M. & Svennson, L. G. (2008) Profesjon, klasse og kjønn. I Molander & Terum (Red.), *Profesjonsstudier*. (s.119-127). Oslo: Universitetsforlaget.

Egge, P. (2014). *Ungdom drikker mindre, depper mer*. Khrono. Hentet 18.11.14, fra <http://khrono.no/2014/11/ungdommen-bor-bli-mindre-skikkelig>

Frønes, I. (2011). *Moderne barndom*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels forlag.

Grønmo, S. (2011). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gudmundsdóttir, S. (2011). Forskningsintervjuets narrative karakter. I Moen og Karlsdóttir (Red.), *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning* (s.71-85). Trondheim: Tapir akademiske forlag.

Haugen, T. (2014) *Skyggen av forventningene*. Oslo: Uio Det utdanningsvitenskaplige Fakultet. Henter 09.11.14, fra <http://uv-blog.uio.no/wpmu/torbjorn/2014/04/10/i-skyggen-av-forventningene/>

Henriksen, J. O. & Krogseth, O. (2001). *Pluralisme og identitet*. Gyldendal Norsk Forlag.

Hoel, M. (1997). *Arbeid og kjønn. Sosiologiske analyser av yrkesløp*. Oslo: Universitetsforlaget.

Horsdal, M. (1999). *Livets fortællinger – en bog om livshistorier og identitet*. København: Borgen.

Illeris, K. (2002). *Unges læring, identitet og selvorientering* (s.65-87). Nordisk Pedagogik

Illeris, K., Katznelson, N., Nielsen, J. C., Simonsen, B og Sørensen, N. U. (2009). *Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering*. Samfundslitteratur.

Jacobsen, D. I. (2003). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i samfunnsvitenskaplig metode for helse- og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskole forlaget Norwegian Academic press.

Jensen, S. R. (2004). *Sted, kjønn og politikk. Kvinners vei inn i lønnsarbeid*. Valdres: Unipax 2004.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Jørgensen, C. R. (2008). *Identitet: psykologiske og kulturanalytiske perspektiver*. København: Hans Reitzels Forlag.

Karlsson, M. (2012). "...och lärarutbildningen hade vu ju inte ett dugg med att göra". Sociala kategorier och identitet i livsberättelseforskning. I Karlsson & Prieto (Red.), *Livsberättelser mening och identitet i tid och rum*. (s.75-84). Karlstad University Studies
Hentet 30.02.15 fra <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:499996/FULLTEXT01.pdf>

Krage, O. & Øia, T. (2005) *Den nye moderniteten. Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Larsson, S. (1994). Om kvalitetskriterier i kvalitative studier. I Starrin & Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s.163-189). Lund: Studentlitteratur.

Moafi, H. & Aamodt, M. (2009). *Utdanning. Flere tar utdanning*. Statistisk sentralbyrå.
Hentet 14.11.14 fra <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/flere-tar-hoyere-utdanning—31100>

Moen, T. (2011). Narrativ forskning – fundament, premisser og prosess. I Moen & Karlsdóttir (Red.), *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning* (s. 87-101). Trondheim: Tapir akademiske forlag.

NESH. (2009). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi Retrieved 04.03.15, fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>

Nielsen, H. B. og Rudberg, M. (2006). *Moderne jenter. Tre generasjoner på vei*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nielsen, H. B. (2006). Kjønn og identitet. I Lorentzen & Mühleisen (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok* (s. 153-168). Oslo: Universitetsforlaget.

Nielsen, H. B. (1994). *Forførende tekster med alvorlige hensikter*. (s.190-217). Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsen, A. C. E. & Wærdahl, R. (2013). Som mor, som datter?. I Stousland & Witsø (Red.), *Likestilling 2013. Kunnskap og innovasjon på Agder* (s. 44-58). Portal Akademiske.

Nørgaard, B. (2012). Thomas Ziehe – ambivalenser i unge verdenstilegnelse. I Gytz Olesen og Møller Pedersen (Red.) *Pædagogik i sociologisk perspektiv* (s. 166- 189). Viborg: VIA SYSTIME.

Parsons, F. (1909). *Choosing a vocation*. Boston and New York: Houghton Mifflin Company.

Postholm, M. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Prieur, A. (2002). *Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistisk perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn* (s. 4-12). Kontur.

Ricoeur, P. (1991). Narrative identity. *Philosophy today*, 35(1), 73-81.

Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervju: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Solbrække, K. N. (2006). Kjønn og arbeid. I Lorentzen & Mühleisen (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok* (s. 177-197). Oslo: Universitetsforlaget.

Solbrække, K. N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn. I Lorentzen & Mühleisen (Red.), *Kjønnforskning. En grunnbok* (s. 63-76). Oslo: Universitetsforlaget.

Steinkellner, A. (2010). *Utdanning og kjønnslikestilling. Fra den første kvinnelige student*. Hentet 26.04.15 fra <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fra-den-forste-kvinnelige-student>

St.meld. nr. 030 (2003-2004) *Kultur for læring*. Hentet 14.11.14 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-030-2003-2004-/id404433/?docId=STM200320040030000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=3>

Statistisk sentralbyrå. (2014). *Fullførte utdanninger ved universitet og høyskoler i 2012/2013*. I utdanningsstatistikk. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet 16.11.14 fra <http://www.ssb.no/eksuvh/>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Thornberg, R. & Fejes, A. (2011). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I Fejes & Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 216-235). Stockholm: Liber.

Utdanningsdirektoratet (2012). *Prinsipp for opplæring*. Hente 24.04.15 fra <http://www.udir.no/Udir/PrintPageAsPdfService.ashx?pid=43850&epslanguage=no>

Ziehe, T. (2004). *Øer af intensitet i et hav av rutine: nye tekster om ungdom, skole og kultur*. København: Politisk Revy

Vedlegg 1

Intervjuguide

Tema for oppgaven og problemstilling

→ Unge jenters identitetsskaping

Hvordan har drivkraften etter å realisere seg selv som menneske og økt ansvar for egen vellykkethet blitt en del av unge jenters identitetsskaping?

START

Informasjon rundt formålet med intervjuet.

Rask gjennomgang av informasjonsskrivet for å klargjøre.

Evt. spørsmål fra intervjuobjektet.

- Kan du fortelle litt om bakgrunn for valg av utdanning?
- Hvordan var prosessen før du valgte → Hvor bevisst var du dette valget?
- Kan du fortelle litt om forventninger du har/hadde til utdanningen?
- Kan du beskrive hvordan din skolehverdag ser ut? Rutiner?
- Opplever du at studiet har forandret deg som person?
- Kan du fortelle litt om forventninger og/eller ambisjoner du har til arbeidslivet?
- Hvordan opplever du det å være student i dag?
- Kan du fortelle litt om hva karriere er for deg?
- Hva motiverer deg i hverdagen?
- Er du eller har du gjennom studiet vært aktiv i en studentorganisasjon? Kan du fortelle litt om dette?

Eventuelle tilleggsspørsmål

Familiebakgrunn

- Hva jobber foreldrene dine med?
- Har andre familiemedlemmer høyere utdanning?

Utdanningsvalg

- Hvorfor valgte du denne utdanningen?
- Er utdanning viktig for deg?
- Har du lenge visst at det var denne utdanningen du ville ta? - Har du annen utdanning fra tidligere?
- Opplever du at studiet har forandret deg som person? Evt. på hvilken måte?
- Er det noe/noen som motiverer deg?

Karriere

- Hvilke tanker har du rundt karriere?

- Er karriere viktig for deg?
- Har du noen mål for din karriere?
- Er det noen spesielle personer i livet ditt som har inspirert deg til å velge denne karrieren?

Press/ påvirkning i hverdagen

- Føler du det er et press i dagens samfunn ?
- Opplever du at foreldrene dine på noen som helst måte har påvirket deg med tanke på valg av utdanning?

Vedlegg 2

Kontaktskjema

Hei!

Jeg heter Marte Lande Eide og studerer pedagogikk ved Universitetet i Agder. Jeg er nå inne i siste delen av studiet og skal skrive en avsluttende masteroppgave med tema *Unge jenter i kunnskapssamfunnet*. I denne forbindelse er jeg interessert i å intervjuer jenter som studerer økonomi og administrasjon eller ingeniørstudier.

Jeg tar kontakt med deg fordi jeg håper du kan hjelpe med å komme i kontakt med studenter som kan være interessert i å bli intervjuet av meg. Jeg trenger fem til åtte jenter som kommer fra ulike landsdeler og med ulik alder. Det er også positivt om noen har tidligere utdanning.

Når det gjelder varighet på intervjuet vil det være fra ca. 30 til 60 min. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker slik at jeg ikke går glipp av nyttig informasjon. Informasjonen på lydopptakeren vil bli slettet når prosjektet avsluttes i mai 2015. De som deltar i prosjektet vil være helt anonyme i oppgaven. Jeg ser for meg at intervjuene kan gjennomføres innen februar / mars 2015.

Det er helt frivillig å være med på dette prosjektet, og en kan når som helst trekke seg uten å oppgi grunn. Om du eller noen andre studenter har spørsmål rundt deltakelsen i studiet kan du kontakte meg på tlf: 40490398, eller sende en e-post til martele_7@hotmail.com. Om du ønsker kan du også kontakte min veileder Turid Skarre Aasebø ved institutt for pedagogikk på e-post turid.s.aasebo@uia.no.

På forhånd takk for hjelpen.

Mvh Marte Lande Eide

Vedlegg 3

Samtykke for deltakelse

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Jenters identitetsutvikling i kunnskapssamfunnet”

Bakgrunn og formål

Jeg heter Marte Lande Eide, og jeg studerer pedagogikk på Universitetet i Agder. Jeg er nå inne i siste delen av studiet og er i den forbindelse på jakt etter personer som kan delta i et kvalitativt forskningsintervju som skal være en del av min masteroppgave.

Studiet vil ta utgangspunkt i følgende problemstilling: *Har drivkraften etter å realisere seg selv som menneske og økt ansvar for egen vellykkethet blitt en del av unge jenters identitetsskaping?*

Med mitt masterstudiet ønsker jeg å se på hvordan jenters identitetsskaping blir påvirket av drivkraften etter å realisere seg selv som menneske. Dette i lys av deres valg av utdanning, med særlig vekt på de utdanningene som blir sett på som svært karriererettet.

- Hva tenker de om karriere?
- Opplever unge jenter i dag at det å være vellykket henger sammen med karriere?
- Hva med press? (fra venninner, hjemmet, samfunnet generelt)
- Tar unge valg på bakgrunn av presset de blir utsatt for i hverdagen ?

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelsen i dette studie krever aktiv deltakelse i et intervju. Studien vil benytte et semistrukturert intervju, det vil si at det vil bli brukt en intervjuguide som utgangspunkt for gjennomføringen av intervjuet. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker. Lydopptakeren blir benyttet for å sikre at all informasjon blir tatt med.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Som intervjuer har en taushetsplikt og alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Alle som deltar i prosjektet samt deres informasjon vil bli anonymisert. Det er kun intervjuer og veileder som har tilgang til personopplysningene. Alt datamateriale og lydopptak vil bli slettet innen juli 2015.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.5.2015.

Studien er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du velger å trekke deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet umiddelbart.

Dersom det skulle være noen spørsmål ang. studien kan prosjektleder Marte Lande Eide kontaktes på tlf 40490398, eller e-post martee10@student.uia.no, eller veileder Turid Skarre Aasebø på epost turid.s.aasebo@uia.no.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Harald Hårfagres gate 2
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Turid Skarre Aasebø
Institutt for pedagogikk Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 02.02.2015
Deres ref:

Vår ref: 41750 / 3 / MSS

Deres dato:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.01.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

41750	<i>Jenters identitetsutvikling i kunnskapssamfunnet</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Turid Skarre Aasebø</i>
<i>Student</i>	<i>Marte Lande Eide</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marie Strand Schildmann

Kontaktperson: Marie Strand Schildmann tlf: 55 58 31 52

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Marte Lande Eide marte_7@hotmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 41750

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet, men vi ber om at navn og kontaktopplysninger til veileder påføres.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Agder sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 15.05.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger somf.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak